

לשבת הבאה, וכגון ללמדוהו לשמות קס זה לתמינא יומי, ויומא קמא שבתא, מהו דתימא לעכבינהו עד לאורתא כי היכי דלא ניחול עליה מרי שבתא, קמשמע לן: ז מפקחין עליו. חופרין את הגל ומתפשין

את השבת: ז מן שפפלה עליו מפלת, ספק הוא שם ספק אינו שם, ספק חי ספק מת, ספק נכרי ספק ישראל, מפקחין עליו, את הגל. מצאוהו חייב, מפקחין עליו. ואם מת, יניחוהו: ז ח השאת ואשם ודאי מכפרין.

אחריו. ואם בדקו עד חוטמו, בין מלמעלה למטה, בין מלמטה למעלה, ולא מצאו בו נשמה, בידוע שהוא מת וטוב אין מפקחין עליו דכתיב (בראשית ו') כל אשר נשמת רוח חיים באפיו: מצאוהו חי מפקחין עליו. לא נכרכה אלף שראו בו שאי אפשר שיחיה אלף חי שעה ומיד הוא מת, קמשמע לן דמפקחין עליו בשביל אותן חי שעה: מת אין מפקחין עליו. הא קא משמע

לן דלפילו לדברי האומר מניין את המת מפני הדליקה, גמא מודה דאין מפקחין. דגבי דליקה המירו לטלטל הנמת ולהוציאו, דאי לא שרית ליה אחי לכנויי מתוך שאדם צהול על מתו. אבל הכא אי לא שריית ליה לפסח את הגל מאי אית ליה למעבד דתהוי איסורא דאורייתא דנשרי הא מקמי הא: ח חטאת ואשם ודאי מכפרים. עם התשובה. ולא חש התנא להוכירה, דמקמא כשהוא מביא חטאתו ואשמו כנר עשה תשובה, שאם לא היה מתחרט לא היה מביא קרבן: אשם ודאי. כגון אשם גוילות ואשם מעילות:

ולא שימות בהם פי רש"י אשר יעשה אותם האדם המלכות שיחיה בהם ודאי ולא שייכא בעשייתם (לכאן) לדי ספק מיתה אלמא מחללין על הספק. הכי מסיק בגמרא דף פ"ה ע"ג: ז ספק הוא שם וכו'. מפרשין בגמרא דהכי קאמר דלא מציעא ספק

הוא שם ספק חייב שם דאם אימיה חי הוא מפקחים עליו. אלף אפילו ספק חי ספק מת מפקחים עליו. ולא מציעא ספק חי ספק מת דישאל הוא. אלף אפילו ספק כותי ספק ישראל מפקחין עליו. וכתבו התוספת דהיינו טעמא דאין הולכין בפקוח נפש אחר הרוב משום דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם שלא יוכל לנא בשום ענין לדי

מיתה ישראל: מפקחין. עיין משנה ו' פ"ח דפקחים: ח ואשם ודאי. דאילו אשם תלוי אע"ג דכתיב ביה כפרה (שם ה') וכפר עליו הנהן על שגגתו אשר שגג. לא מכפר כפרה גמורה אלף תולה להגין עליו מן היסורין עד שידע לו שודאי טעא ויביא חטאת. אי נמי הנין אין אחר מכפר כפרתו. אשם תלוי אחר מכפר כפרתו דמתן (במשנה ד' פ"ו דכריתות) חייבי חטאות ואשמות ודאין שעבר עליהן יום הכפורים חייבין. ואשמות מלוין פטורין. גמרא: מכפרין. פירש הר"ב עם התשובה ולא חש למיתנה וכו' שאם לא היה

פירוש המשניות להרמב"ם

אף על פי שהוא בענין שאינו יכול לחיות אלא זמן מועט וימות לפי שעה חופרין עליו ומוציין אותו וזהו ענין אמרם מצאוהו חי מפקחין עליו ואמרם אם מת יניחוהו. כי יש מן החכמים שסובר מצילין את המת מפני הדליקה ורודיעו בכאן שמניחין אותו תחת המפולת ואין על זה חולק. ח חטאת

עד לשבת האחרת וצורך לחלל עליו השבת על כן נניחהו היום עד למחר כדי שלא נחלל עליו שני שבתות. ז מן שפפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק כו'. מפקחין. פירוש שחופרין ומתפשין אותו וכשמגיע לחוטמו ולא נמצא בו נשמה או אטור לו לחפור יותר לפי שבדאי הוא מת ואם מצאו חי

מלאכת שלמה

כך נקד הר"מ הנוכח ו"ל וטעמו ידוע מפני שהוא סמוך. ז מן שפפלה עליו. ביד פי שני דהלכות שבת ס"י י"ח ונטיר א"ח ס"י

2

צינונים

ז מן שפפלה. פ"ג ע"א ערכין ז' ע"ב מ"י פ"ב מ"ה שנת הי"ח טושיע אר"מ ק"י ש"ט פ"ג. ח חטאת ואשם. פ"ה ע"ג. מיתה ויוה"כ. ירושלמי יומא פ"ח ה"ו שנועות פ"א ה"ו מ"י פ"א מה' השוכה ה"ג.

שינויי נוסחאות

ז ספק עכו"ם ספק ישראל כתיב מ' יכתיב א' ספק ישראל ספק עכו"ם יסגנון דהקדמית. (את הגל) כתיב וכל הכ"י ונמשכ"ר ליפא. חי מפקחין (עליו) נמשכ"ר ליפא, כתיב א' ..עליו את הגל. (ואם) מת כתיב ב' ליפא. כתיב א' מצאוהו מת.

ליקוטים

דשחיסה מן הציאר גמרא ותנא מיתה לה מקרא וכתבי בעלי הכללים דכתיב בוגא שפיר מני אמירא לתליק דלא מקרי הא מחלוקת דליכא בנייהו אלף משמעות דרשמי כלנר וה"ר דימא ממש דהך דהכא אי בנתיבא בני הימר נדרים פורחים בליר ע"ג (ש"ל): ז המשנה ספק נכרי ספק ישראל. צהנכו פרי אחרני נקט לך ההימר כתיבא ספק הא שם וכן ספק חי והכא אמאי נכרי כתיבא שהוא לך האיקוד יבצר הרגיש הרב ה"ע פ"ו וכגן רמז דחוק ולנ"ד דדיין לומר הכי לרמז דלע"ג דלתי ספק שקול אלף ד"ש לתלות נכרי עמי מישאל כגון שהיו עם רוב נכרים אפילו הכי שרי דאין הולכים בפקוח נפש אחר הרוב וכתיב החיים משם המי והכ"ד לא הרגיש בזה ולכן כתב על דברי החיים ממהי דרוב מאן דבר שמה וכו' וגם לא עיין יפה בדברי החיים ע"ג (שם):

תפארת יעקב

פ"ח בתפארת יעקב י"א חייבין. אלמנה לא. כיון דמטעם טובא ואין קבדי דמיחא ליה דלמות ויבטם שהיא בעלמא מותר לו להספיל ליקח את נפשי ממנו דמניט גני אליה ויונה א"כ גם לחכרו מותר לנקט עליו ועי' ב"מ פ"ד ע"ב בסופי.

י כ"ן פיו, אלף מתילין לו קס בשבת. לז ואפילו יש ספיקות הרבה. מיהו כל שאר חולי שינים, אם חלה ע"ז כל גיסו מותר לומר לעכו"ם בשבת להוציאו, אף דפוחת פיו ומטה א"ע אליו, ומסעי כי האי ודאי ש' בו תמש. אפי' כיון דחלה כל גופי ע"י חולי זה, שרי נשריט ס"ג. לז ולא מציעא בכה"ג, דאם ישנו שם חי הוא, אלף אפילו ספק וכו'. לז ולא מציעא בכה"ג, דאם חי הוא ישראל הוא, אלף אפילו ספק וכו'. לז פיתחין ע"י חפירה, או שאר מלאכות דאורייתא הנריכין לזה. ואפילו יש כל הספיקות שנוכרי במשנה יחד, אפי' מפקחין. ח עד חוטמו, דכאן בו נשימה יניחוהו. ואין הולכין אחר הרוב בפקוח. חא אפי' א"ח שיחיה רק חי שעה, חיישינן לחי שעה נשכיח. נמיחו אם יש קולא אם לא נייחא לחי שעה, כגון אדם ששאל יחראש ודאי ימות, ויזנה להתרפאות מערכים שחשוד להיחמו מדי. או ע"י אפערלטיאן, לא חיישינן לחי שעה נפיש ע"י דכ"ו ע"ג (א). חב ולא דמי לדליקה דמותר להציל המת נפשה ש"ן. הכס אי לא שרית ליה חיישינן שממתת חרדמו על מתו ישכח ויכנה. משא"כ הכא אין לחוש שיעשה דבר. חג דהרי שב,

גוף עלמו, אע"ג שאיט חיוב רשאי. דהרי גם לרי"ף ורמב"ם י"ל דלע"ג דאין חייב למסור א"ע עבור חבירו עכ"פ רשאי הוא, ועי' עוד (באלמ ספ"ו) דלע"ג שניצל הולך ע"י מיתה אמו, מותר להמית הולך כדי להציל האם, ולא חיישינן לחי שעה של וכו'. אלמנה ק"ל א"כ האין הספלה אמחא דכי רבי על רבי בחלו שימות כדי שלא יטעור ציטוריו נכחכות ק"ד, והכי ק"ל בכל חולה דמותר להספיל שימות אדמא דמטעם טובא ונר"ן נדרים ד"מ ע"א ואמאי לא חיישינן לחי שעה. וא"ל דהתם דמטעם טובא, קצר גדול ממור

רופא מומחה. לא מרע נפשיה לטויה כרות שפכה: אלא לעולם איפוך כדאפכינן מעיקרא. דלרבי יהודה כותי אסור ועובד כוכבים מותר לעובד כוכבים אין דרכו למוול בניו לשם עבודת כוכבים ולנשיכות דמים לא חייש הואיל ואחרים על גביו: ודקפאי לך דרבי יהודה ארדני יהודה. דפקיל מילת עובד כוכבים מוגזרת הכתוב: [מ]: הלא ר"י יהודה הנשיא היא: מ"ט דרבי יהודה. נר פלוגתא דרבי יוסי דפקיל כותי: ל' המול ועשה פסח לה' המול וגו' ודרבי זביה מילתא לשמה הלכך כותי פסול דמל שלא לשמה אבל עובד כוכבים לא מהיל אלא לדעתא דישתאל שאומרו לו מהוול והיינו לשמה: המול ימול רצויה הוא: נפסח כתיב לה' דקרא אפסחו קאי שמה עשייתו לשמה: ואשה אס ברייתא סמור. ורשב"א קרי ולא עובד כוכבים: המול ימול קרי זביה המל ימול מי שהוא מהול ימול אחרים: גבונני. אומה מהולה: קונס שאני נהנה לערלים. מה שאני נהנה מן הערלים אסור עלי בקונס וקונס הוא לשון הקדש: שמהו אחיו מומחה מילה ולא מהלכו. לזה שלא ימות: ופקח. עיי' שלח: וסדר. אמרה לאחר וכתב: מתני' מסתפאין מהן. מקבלין מהן לפסחה: ממון ונפשות בגמרא מפרש: ואין מסתפאין מהן כלל מקום. אפילו בשבילי רה"ר שעובדין סם מדיר שמה יתמוך לוארו כצער: גמ' רפוי נפסוח חנוס. כלומר מעלמו ונפשוהו כול עושה כמו אס יש אס נפסוח (הרמב"ם בנ) בדעתם: כשפך. לא קטיל דמיס להספדה לאגריה: ריפוי ממון כוכבים שאין בה סכנה. שיכול העובד כוכבים לקלקלו שמכאז לו יומר ויפלי ממון לרפאות: ריבדא דפוסולתא. כלי אומן המקין בכתמים. ריבדא מת הכלי ונעלו" פינדר"ל. כלומר אי כנדא לי ריבדא דכוסילתא שהקין לי אומן ישראל לא אחינא לעובד כוכבים: לאקמייה להנינא הכאז דאסור למסור גופו ציד עובד כוכבים: ריפוי נפסוח גופו. ואפי' אין סכנה בדבר:

תורה אור השלם

1. ואמר אלהים אל אברהם ואמרה את ברייתי תשבור אמה וארץ ארציה לרדה:
2. ובי יגד אהרן ברך וצפה פסח ליהוה המול לי כל זר ואי יקרב לצשתו וקנה בארץ הארץ וקל עול לא יאכל בה: שמה יגד מה המול ימול ילדי ביקר ופקח בקרית וקנה קרית בקשרם לקרית עולם: בראשית ד' יג
3. והקח צפרה צר וחקור את ערלת בנה ותגע לרגלי וואמר כי נתן דמים אהרן לי: שומר ד' כה

הגות הב"ח

(6) תוב' ר"ה אלה וכו' אס ברייתא תשמור לעל:

לעוי רש"י

מינדר"א (פוטנדר"א) קב.

מוסף רש"י

בערלי ישראל. למן נר מולן עינה דהך אחר קון בני אדם וסולתם לא שני ליה ערלים ועובדי טבסס לא קרי ליה מולן (בבב"א). עובדי כוכבים. דנכלל ערלים קן. ערלי ישראל ככלל מילס מן כגון שמהו אחיו מומחה המילה ודרים (א):

רבינו חננאל

עובד כוכבים כלל כלל לא ימול והתניא עיר שאכי בה רוצא ישראל ויש בה (רואם) עובד כוכבים ורופא כותי ימול עובד כוכבים ואל ימול עובד דברי ר"ם ורשב"א כי אק שרי ר"א ברופא עובד כוכבים מומחה דלא מרע נפשיה וריחיש ורופא כוכבים אלא ר"ע ואגמריה דקטיל לארשי וכן כי אתא רב דמי אמר עובד כוכבים אס היה רופא מומחה לריבם מיהו רופא דהתניא ישראל מל בותי אבל בותי לא ימול ישראל מפני שמל לשום חר גרוים דברי

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

ברופא מומחה. ואפילו אינו מומחה למילה לא מרע נפשיה ככל דברי שיתמקן זו: ורבי הובן מצינו מילה לשמה. הכל משמע דלרבי יהודה אע"ג דכתיב מילה לשמה דמשכר לה מגט דכתיב לשמה ופסולין כתיבת עובד כוכבים בגט פ' [המביל] גימין

דף כג. וסו ד"ה עובד כוכבים משום לעובד כוכבים אדעתא דנפשיה קעביד וי"ל ללא דמי דלעולם עובד כוכבים סתמא קא עביד גבי מילה דסתמא לשמה קאי כל זמן שאינו עושה לשם הר גרוים אס כן עובדי כוכבים דסתמא קעביד כשרה אבל גט אשה סתמא לאו לשמה דסתם אשה לאו לגירושין עומדת הלכך גט עובד כוכבים פסול והלכך נריך שיפרש כותב הגט נחמלת הכתיבה אני כותב לשם פלוני והוא הדין ככ"ט נריך שיפרש כפירוש נחמלת הכתיבה אני כותב לשם מורה ישראל והאזכרות לשם קדושה דסתמא לאו לשמו קאי וכן משמע פרק הניזקין [גימין דף (ד)]: אזכרות שלו לא ככתיבי לשמן משמע לא פירשתי לשמן דלוי סתמא כשר עד שיפרש שלא לשמן היה לו לומר ככתיבים שלא לשמן וכן משמע נמי ככתיב השולת (סו דף מה) גבי רשב"ג שהמיר בניין ליקח ספרים מעובד כוכבים ומקשה ורשב"ג עיבד לשמן עשי כתיבה לשמן לא עבי ומדפסיל כתיבה עובד כוכבים שיימ דסתמא לאו לשמן דלוי סתמא לשמן לימכשר כמו בנימיה ור"ם כיון דסתמא לאו לשמן א"כ פרק השולת (סו דף מה): גבי ס"ת מפילין ומוזות שכתבן מין מסור עובד כוכבים ועבד אשה וקטן וכתיב ישראל מומר פסולים שנאמר וקשרתם וכמתתם כל שיטנו נקשריה יטנו ככתיבה לנה לי קרא מיפוך ליה דעובד כוכבים סתמא עביד וסתמא פסול י"ל דמי עובד כוכבים אגב אשה וקטן דה"נ תנא מין דכלאו קרא פסול משום דסתמא לעובד כוכבים: דבריה תורה כלשון בני אדם.

רבינו חננאל (המשך) כותי כיון שחוש מהול מל והלך עד שתצא בשם ואמרין מאי טעמא דר' יוסי דביתא המול ימול ילד ביתך וגו' המול ימול מכל מקום ואפילו בותי: ואיתמר מין למילה בעובד כוכבים שדיא פסולה משום דב אפרי ואחא את בריתי תשמור ד' יוחנן אמר מהבא המול ימול ילד ביתך ש' המהול ימול לאמרי עובד כוכבים דלאו מהול הוא: ואמרין מביד דב ור' יוחנן תוריהו פסלי בעובד כוכבים מאי בינייהו ואמרין ערב מהול וגבונני פי בגבונני מבני אברהם הם ומרהלים ושוכנים בהו: גבונניס לסיכך נקריים גבונניס לרב משהילו אלו שהן מהלים פסולין דלאו בני ברת חן ור' יוחנן אמר כיון שמהולין הן שרי ומקשינן וכי מולי עובדי כוכבים מהולין קראין התנן ואמרין קונס שאני ונהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים הנה עובדי כוכבים אפילו הן מולין הם השוכרים אלא איבא בייניהו יתרוי עול כגון שמהו אחיו מומחה מילה לכובר משפחה ידועה כיון שמליין אותן מתים מבח דם המילה לרב משהילו כגון זה למול אחרים ור' יוחנן אמר כיון שאינו מהול אסור אינו והתנן קונס שאני ונהנה לערלים אסור בערלי ישראל ובייניהו הנה ערלי ישראל מליין הן שחובין דהויא אסור ר' יוחנן אלא אשה איבא בייניהו ר' אמי אסר איבא למיל דלאו בה בריית חיא ור' יוחנן שרי דאשה כדמחילא דמיא. ומקשינן לרב אמי והתניא וחקק צפוריה צר חיי קרי ליה וחקק כלומר

רבינו חננאל (משך) כותי כיון שחוש מהול מל והלך עד שתצא בשם ואמרין מאי טעמא דר' יוסי דביתא המול ימול ילד ביתך וגו' המול ימול מכל מקום ואפילו בותי: ואיתמר מין למילה בעובד כוכבים שדיא פסולה משום דב אפרי ואחא את בריתי תשמור ד' יוחנן אמר מהבא המול ימול ילד ביתך ש' המהול ימול לאמרי עובד כוכבים דלאו מהול הוא: ואמרין מביד דב ור' יוחנן תוריהו פסלי בעובד כוכבים מאי בינייהו ואמרין ערב מהול וגבונני פי בגבונני מבני אברהם הם ומרהלים ושוכנים בהו: גבונניס לסיכך נקריים גבונניס לרב משהילו אלו שהן מהלים פסולין דלאו בני ברת חן ור' יוחנן אמר כיון שמהולין הן שרי ומקשינן וכי מולי עובדי כוכבים מהולין קראין התנן ואמרין קונס שאני ונהנה לערלים מותר בערלי ישראל ואסור במולי עובדי כוכבים הנה עובדי כוכבים אפילו הן מולין הם השוכרים אלא איבא בייניהו יתרוי עול כגון שמהו אחיו מומחה מילה לכובר משפחה ידועה כיון שמליין אותן מתים מבח דם המילה לרב משהילו כגון זה למול אחרים ור' יוחנן אמר כיון שאינו מהול אסור אינו והתנן קונס שאני ונהנה לערלים אסור בערלי ישראל ובייניהו הנה ערלי ישראל מליין הן שחובין דהויא אסור ר' יוחנן אלא אשה איבא בייניהו ר' אמי אסר איבא למיל דלאו בה בריית חיא ור' יוחנן שרי דאשה כדמחילא דמיא. ומקשינן לרב אמי והתניא וחקק צפוריה צר חיי קרי ליה וחקק כלומר

עין משפט גר מצוה

כפי א מיי מיי מיי מילה הלכה א ספני כה תושיע יד ספני רבד ספני א: ל ב מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני לוחן רבד תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: לא ג מיי מיי מיי מילה הלכה א ספני ספני כה תושיע יד ספני רבד ספני א: לב ד מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: לז ה מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה:

כפי א מיי מיי מיי מילה הלכה א ספני כה תושיע יד ספני רבד ספני א: ל ב מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני לוחן רבד תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: לא ג מיי מיי מיי מילה הלכה א ספני ספני כה תושיע יד ספני רבד ספני א: לב ד מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: לז ה מיי מיי מיי מילה הלכה כה ספני ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה: ספני כה תושיע יד ספני ר"ה ספני מ"ה:

לא אב מרי ייבין הוה
חלמ וסמלמ נחמ
הלכט ט פנח ללמ נחמ
טשיע ירי סקמ קמ
סקמ ט:
לא ב מרי סיה הנהלמ
טיח הערה הלכט ב
פנח סקמ ב טשיע ירי
סקמ קמ סקמ ט:
לכ ד מרי סייב נחל
חלמ הלכט ט פנח
נחל ט טשיע ירי סקמ
קמ סקמ ט:

רבינו הגאון

שאן מטרפאין פון אמ
שאלין אחר ומהר לו
טס טו דר לו פורח
דאמר כי היכי דשאל
לדריי שאל נמי לרשא
אחר ולא ארי לאדריי
נשיטה: אמר רבא ארי
ובי יותן חולה ספק הי
טקס פון ארי מטרפאין
מקח: וריא פת מטרפאין.
למי שעה לא יושט
ארי והנתיב לא ישא
חיה ארי עם הבעל לו
ואין מטרפאין פת חסילו
למי שעה ומשעה בון
דמא בן אחות רבי
ישמעאל שריבטו נחש
ובא יעקב איש כפר
(טסא) נשכחן לראותו
ולא ידעו רבי ישמעאל
דכפר איני נבוחי וחי
בהם ולא שיפת בהם
וזני מלא כעצמא אבל
בפרהסיא לא רותא היה
בני ישמעאל אומר נח
שאן אומרו לו לאדם
עבר דעברת כוכבים ואל
תורה שיהיה ואל יעבר
חיל וחי בהם ואל יעבר
שיפת בהם יבול אמר
בפרהסיא חיל לא תחליל
את עם קדיש: ותיקין
ואו רותא אין מטרפאין
מן אפילו לחיי שעה
מן הספק כגון יעקב
איש כפר (טסא) נשכחן
שהיה כפר וזאת נשכח
דמיטת משכח ונשכח
ובני אבה לשתא ולת
עממ: אמר רבי יוחנן כל

לחיי שעה לא היישיני. והא דלמרינן יומא (דף טו) מסקלין
עליו את הגל בשבת למוח למי שעה אלמא היישיני דליכא
למימר דהכא והמס עבדינן לטובה דהמס אס לא תמוח ימות והכא
אס תמוח ולא יתרפא מן העובד כוכבים דהיי ימות וכן ומאן עבדינן
הדחיל למיעבד הספק: **ל"א** ישא
ויהן עם המינים. פי' להרין עמיהם
בדברים פן יתשכחו: **ל"ב** שאלין
דמשכחא. לכוונה משמע דלפי מרשח
מומחה שמתרפאין מהן מ"מ מן
המינין אסור להתרפאות שום מולי
וא"ת דהא לקמן (דף כח) בשמעתין
ר' אבהו קיבל קמא מן יעקב מיהאס
י"ל דלף בנתיס לא אסרו אלף
בפרושה שזכיר בה שם עבודה
כוכבים ואומר שהעבדות כוכבים
מועלת לכך ובהא דהיי ודאי לחי לאשמועי
ואסור כי הדיא דירושלמי דהכא מעשה
בז"א בן דמא בן אחותו של רבי
ישמעאל שכתבו נחש ונא יעקב איש
כפר סקניא שמו לרפאותו בשם רבו ט
ולא הניחו רבי ישמעאל וכן אס
אמר הרשב"א פסילו אינו מין קמ
ממס"ט עבדות כוכבים פלוגת או
מעניס שלמי עבדות כוכבים אסור
כלהו מטרפאין פון כל שעה (פסקים דף
נ"א) ודאורייתא בגון שאומר לו פלוגת
מיס או חלום עלים מושלין ולא אמריס
כח פ"י שד שמעטכו כי לפעמים יס
בגון כד שדים להטעות כדי לטרס
דליחא לקמן פסק ר' ישמעאל (דף
טו) דההוא בית עבדות כוכבים דכי
הוה מינוף עלמא ולא אחי מיטרא
מיתמינו בחילומא וזמר שמותו לו בגלג
ואסמו ליה וחתי מיטרא לכל בשאמי
תולה מועלת כסי יתבר מחמריס אלף
שאומר לו הכא לי מיס או עלים מותר
להייל חף מעבדות כוכבים והכי איחא
בירושלמי פסק שמוס שרליס בכל
מתרפאין פון מעבדות כוכבים עד
מיתמינו בחילומא וזמר שמותו לו בגלג
ואסמו ליה וחתי מיטרא לכל בשאמי
תולה מועלת כסי יתבר מחמריס אלף
שאומר לו הכא לי מיס או עלים מותר
להייל חף מעבדות כוכבים והכי איחא
בירושלמי פסק שמוס שרליס בכל
מתרפאין פון מעבדות כוכבים עד
מיתמינו בחילומא וזמר שמותו לו בגלג
ואסמו ליה וחתי מיטרא לכל בשאמי
תולה מועלת כסי יתבר מחמריס אלף
שאומר לו הכא לי מיס או עלים מותר
להייל חף מעבדות כוכבים והכי איחא
בירושלמי ר' יונה הוה נמרמורין
ואימינו ליה מן וכוות דשווי ולא היה

סבר שיולי משאל לו כי היכי דמשאל לו
משאל לאיניש אחרניא ואחא הווא גברא
לאורווי נפשיה: **ל"ג** א"ר יוחנן ואמרי
לה אמר רב חסדא אמר ר' יוחנן יספק חי
ספק מת אין מתרפאין מהן ודאי מת
מתרפאין מהן ט מת דאיכא חיי שעה לחיי
שעה לא היישיני ומנא תימרא דלחי שעה
לא היישיני דכתוב יאם אמרנו נבוא העיר
והרעב בעיר ומתנו שם וחיכא חיי שעה
אלא לאו לחיי שעה לא היישיני מיתיבי לא
ישא ויתן ארין עם המינין ואין מתרפאין
מהן אפילו לחיי שעה שמעשה בכך דמא בן
אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש ובא
יעקב איש כפר סקניא לרפאותו ולא הגיחו ר'
ישמעאל וא"ל ר' ישמעאל אחי הנח לו וארפא
במנו ואני אביא מקרא מן התורה שהוא
מותר ולא חספיק ללמוד את הדבר עד
שיצאה נשמתו ומת קרא עליו ר' ישמעאל
אשריד בן דמא שנופך פורח ויצאה נשמתך
בפרהרה ולא עברת על דברי חבירך שהיו
אומרים יפורץ גדר ישכנו נחש ישאני
מיות דמשכח דאחי למימשך בתיריחו אמר
מר לא עברת על דברי חבירך שהיו
אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש איהו נמי
הוויא מריקה והוויא דרבנן דלית ליה אסותא
כלל ומאי ה"ל למימר ר' יוחי בהם יולא שימות
בהם ור' ישמעאל הינו מיהי בציעא אבל
בפרהסיא לא דרניא חיליה רבי ישמעאל
אומר מגין שאם אומרים לו לאדם עבוד
עבודת כוכבים ואל תהרג שיעבוד ואל
יהרג ת"ל וחי בהם ולא שימות בהם יכול
אפילו בפרהסיא ת"ל יולא תחללו את שם
קדיש אמר רב בר חנה אמר רבי יוחנן רבי
השבת אין מתרפאין מהן וחיכא דאמרי אמר ר"י כל
מכה

סבר. העובד כוכבים: שויו קא מציני. האי ישראל מדלף בעי
לאימינו מנאי לא ספק עלי ושויו קא מציני לנקותי אס אומר לו
אמת: ספק מי ספק מת. מולי סמס לא ירפאו רופא ספק ויחיה
ספק ימות ולא מתרפאין מסן דעובד כוכבים חילי קטיל ליה ומתב
שעיה ארלי יחיה: וחיא מן מתרפאין.
היכא דירעין שאס לא ירפאו ימות
ואין כלן ישראל לרפאותו מתרפאין
מהן דעובד כוכבים מנאי עבדי ליה
הא נלאו הכי מיית ושמא ירפאו
העובד כוכבים: חיי שעה. שהעובד
כוכבים ממחר להימות ושמא יוס או
יומס יחיה: אס אמרו נבוא העיר.
נארבעה אנשים מאורעס כמי. אס
אמרנו נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו
שם ואס ישנו פה ומתנו ופעה לכ
ונפלה אל ממה ארס נח ימיתו ומייה
ולא ימיתו ומתנו: ונאזיכא חיי שעה.
ומתהו מידן: לא היישיני. הוואיל
וקטפו למות כלן: יעקב איש כפר
סקניא. דלמרינן צדק קמא (דף טו):
פקדו מן הטורס. לקמיה פסק ליה:
עד שיהס נשמתו. נמוח: ויאסס
נשמתו שריבטו. נמוח: ויפין גר.
עובר על דברי חכמים יכנו נחש
כלקמן: אינו נמי חויל עמייה.
והיס יכול להתרפאות ולהלל ועליו.
פ"י זה ומוחא דרבנן נמי ליה נמוח
שאילו נשכו היה יכול להתרפאות
ולמות: חייא דרבנן נמי ליה אסותא
כלל שסו נשכו נשכו בעל ששבר
על דברי חכמים לא פעלה לו רפואה
וימות אס היה מתרפא מנשיכה ווספו
למות על די נשיכת סקניו סקורב ליה.
דברי חכמים חייב מיתה: מאי הוה ליה.
לדמא למימר מאי מקרא היה רזא
לנחיה: כפרהסיא. יס חילול השם יחילא
[למון] ולמרינן ממנו חילול בקדמות
השם: כל מנס שמתללין עלים את
ספגס. דהיינו מנס סכה כלל שאין בה
כנסה מתרפאין וליה ליה דדכ יהודה
דאפילו ירעדא דכזבילמח לא מנסי ט:

איתין לר' אבה ושמא ח"ר מנא חילו הוה דיע ר' אבה מן הן הויין לא הוה שמי אמר רב הונא ממתינן מני אמרה בן אין מתרפאין בגלוי
בגלות ההם מני מיירי שאומר אהו דבר יועיל ולא חסר: **ל"ד** דרבנן דלית ליה אסותא. (ט) סיה סכל העובד על דברי חכמים חייב מיתה
וא"ת איהו נמי לא הוי אסותא י"ל דמעבדות פריך הכי ט אינו מני מיהא טריקה ולמה לא הנימו ר' ישמעאל להתרפאות שיהי אס יכנו פסע
אחרת יתרפא גם ממנה ומסיק חויל דרבנן דלית ליה אסותא אהו ישכנו ולא יתרפא עוד ומוטב שימות נשכית נחש זה ובאי בלא פרישת
גדל ולא ימות חייב כפרית גדר ט: **ל"ה** אמר ר' אבהו בפרהסיא ת"ל ואל תחללו את שם קדיש. ומייה רבנן פלוגי עליה דר' ישמעאל כפרין
בן סורר (פסחים דף טו). ואמרי דגפרהסיא חפי מזה קלה יעדג ואל יעבור ונלגסא חיי חילוק בין עבדות כוכבים לשאר מצוות דבשאר
מצוות יעבור ונעבדות כוכבים יירג ור' ישמעאל חין שום חילוק דלגנעס כבול יעבור ואל יירג ונפרהסיא כבולן ואל יעבור ומעשה
דבן דמא פרהסיא הוה ולמיכן לא הניחו רבי ישמעאל ופ"י זה ונכל לומר דהא דעבד ליה יעקב מיהאס לר' אבהו לקמן בשמעתין (דף כח).
כנעס הוה ובשאלתו דרב אחאי (פסחא אהא) פוסק כרבנן דר' ישמעאל וכן מוכח סוגיא דתלמודא פ"ב דתוכות (דף טו). דלמחר רבא
מי איכא מרי דחילו אסו עדים לקמן לחלוכי אמרינן להו חמומו שקר ואל תהרג ט דלמרינן חין לך דבר שעומד בפני מיתות נפש
אלף עבדות כוכבים וגילוי עריות ופסוקות דמיס והיינו כרבנן דאי כר' ישמעאל חיי כנעסא חפי עבדות כוכבים מני וחי כפרהסיא חפי
שאר עבירות מני לא כלל קשיא דרבא גופיה אמר לקמן פסק ר' ישמעאל (דף נה). הכל הין בכלל לא מעבדם כפרסע לך הכתוב וחי
פנמו יאם אוסג ודבר כפי לא תחללו ואפי' באווס כלן כנעסא כון כפרהסיא משמע אחאן לר' ישמעאל ופ"י זה ואס רזה להסמיר על
עבדות אפי' בשאר מצוות רשאי כמו ר' אבה בר וימרל דירושלמי שהיה אלל עובד כוכבים ח"ל אכול עגלה וחי לא קטילוג לך ח"ל חי בעיות
למיקטילי קטול ומחמיר היה דמסתמא כנעסא הוה: **ל"ו** מכה שמהללין ע"היא את השבת אין מתרפאין מהן. ופ"י וסלגי אדרכ
יהודה דלמחר לעל אפי' ריעדא דכזבילמח לא מתקין מיייהו וקסה דלעיל כי פריך מרבי יהודה למאי דמפרס רישו ממון חין בו כנסה
ומסיק ממון כהממו נפשות גופו והיינו דרכ יהודה ח"ל לחווי על מתיי מילתא דר' יוחנן דמפלגי בין שם בו כנסה לחין בו כנסה וה"ל
למפרין ולכר יהודה מאי איכא למימר אלף לאו שמע מיהא דליכא מאן דפלגי עליה דרב יהודה לכן נראה לר"ת דוחאי לא פלוגי ור' יוחנן אייבי
בכולה וביס בו כנסה כגון מכה שמהללין עליה את השבת חין להתרפאות מהן כי לא מרעי נפשיהו בה כי אס ימות דמאי לאשתמוטי ולומר
מסקוב היה ובי חין בו כנסה מותר להתרפאות וכן פלוגי מומחה דחילי לא ימיתו דלא מני לאשתמוטי וחי קטילי מרעי נפשיהו אבל
בכריח כגון ריעדא דכזבילמח מיהא אסור שהעובד כוכבים מוקדו ואינו מושע כי לא מרעי נפשיהו אס ימיתו שמהרו כעולס כדמיהו חבל
היוקו מפני שהיה שווא וא"ת לעיל כי פריך מרבי יהודה אמאי לא אוקי לה מתיי כהולה דליכא לפלוגי בין חין בו כנסה ובדקאס"ד
מעיקרל ממון חין בו כנסה נפשות יס בו כנסה ור' יהודה כדריח הוא דאייירי וי"ל דמשמע ליה דמתימין מיירי בכל ענין בין כדריח בין
כהולה וחי מוקמת ליה כדמעיקרל רישו ממון דשרי לא יהא אלף כהולה ואין בו כנסה חבל השמא דממון כהממו ונפשות גופו איירי בכל ענין
בין כהולה בין כהולה שיש בו כנסה חיי נתיח ליה לפרס מתימין דהכא כהולה דלדריס (דף נח). המורד הנחה ממעורו מרשאו רישו נפשות
חבל לא רישו ממון ומפרס התם (דף נח): ממון כהממו ונפשות גופו והיס ליכא לנטיי ממון חין בו כנסה נפשות יס בו כנסה משום דס"ל
דכל דבר על גוף חייב לרפאותו וכל מה שאמרנו שאסור כדריח ומולה שיש בו כנסה היינו כדכופא שאינו מומחה חבל כהממה מותר
דלמחר ר' יוחנן לעיל אס היה מומחה לרביס מותר ועל זה אנו סומכין להקיס דן מן העובדי כוכבים דלגבי הקוה כל המקיים מומחים הם:
מכה

גליון הש"ס

הוה ר"ה הוויא ובר
וחי איהו נח. פין
שכנסה כדריס חייב סקמ
נכט:

הנהרות רב"ה

(ט) במדא וחי מח
מתרפאין סין דואי פת
מתרפאין פון כנסה
חיי שעה: (ט) רש"י דיה
כל מכה וחי לא מתרפאין
מייטווי פרי"ל: וחי חוה
דיס פוחל וחי פיה שכל
העובד. ר"ב חין עמל
עלף היה לפשו פרי"ל
ומין חיי דבר זכ כדריס
דבר רישו סקמ ר"ג
מאן טסס:

מקור רש"י

ח"ל ולא תחללו.
והרש"י אסס חלל השם
ונכיר לקדש את השם חוה
והרש"י שמיכר נשכו על
לכח ויחל (מסדרין דה).

6

דף סג ע"ב בד"ה ופוסקין על שער שבשוק כו' מסה שזרמן זבנל חמין למכור אפילו בשוק של אכילבאי וארבי עב"פ. אע"ג דאפילו ר"י לא מוקי מתני' אלא כדכונסו מ"מ הך דרבי ינאי הוה מניין לאוקומי זכאלנאי וארבי ודו"ק:

דף סד ע"א בד"ה מה שעני חולבות כו' פרידס' אמר רב כו' שרגי' זקנות בעוד שהוא בוסר כו' עב"פ. ק"ק (א) להאי תירוץ דומיא דהרי"ג (ב) ערך דקרי שקנאן (ג) בעוד שהן בני זמן והוה הקדמת מעות עד זמן שיהיו בני גרמילא ל"ל למימר דל"ל יהיננא לך בני גרמילא דהוה כמו כן וכך מכור לך ה"ל למנאקט רותחא טפי דאפי' אט מכר לו הן רב הן מעט מה שיגדל הקרי נמי אסור (ד) ודו"ק: בד"ה אי תקפה כו' אב"ל בקננים דמוכר מצי אמר ליה הא חמרך קנניא קנקנך כו' עב"פ. והכל הילך ד' וזו התבטח' למתלה משמע נמי דמיירי בקננים דמוכר ועוד לחד תירוץ מייירי בלא משך (ט) ודו"ק: בא"ד וא"ת מאי צריך כו' דאפילו בתקפה דליכא מייירי בלא הכי דשרי דהתנות כו' עב"פ. אע"ג דליכא למימר דלשמעתי' התם דשרי בלא מנאי מ"מ כיון דנקל יוכל להמתן אי מקפה נרשותך ה"ל להמתן כן ולקבל עליו יוקרא וזולא (טז) וק"ל:

דף סד ע"ב בד"ה האי קרוב לשכר כו' וא"ת תקשי ליה אמתני' דיצא השער פוסקין כו' עב"פ. ל"ע למאי דלא מסקי אלדעמייהו

הכי צפוסק עמו נחזו שים לו עליו א) וק"ל: בא"ד וא"ת אמאי תני גבי יין אין לו בני נמי יש לו אסור כו' עב"פ. לרבה דמוקי לה כר' חייל אפטר דלמי' הא נמי קא קשיא ליה מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי אכל קושיא ואת אפילו לרבה דמסקי לה כדרכי אוטעיא לא אינטרין למתני (ב) גבי יין אין לו ותיירו דגבי יין לא קשיא ליה לחבי מאי אריא אין לו כו' דמשום חטין דרישא נקט אין לו אלא דרישא גופא נחטין קא קשיא ליה לחבי מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי לר' חייל ומתקן לה רבא כדרכי אוטעיא (ג) ודו"ק: בד"ה הרי שנושה כו' דהבא מיירי ש"א פברו ומנו עד כו' עב"פ. וכדלקשטין מאי אריא אין לו אפילו יש לו נמי ליכא למימר דמתניתין דהכא איירי שפטרו מהסוב [א] דל"כ כיון דמעוה קונוה זכה"ג אפי' אין לו נמי ומטעמא דלע"ס שאין לה יש לו (ד) וק"ל:

ה"א דף סב ע"ב (ה) והי אחרי עמך חייד קודמין וכו'. דלמנ עמך משמע שיהא הוא טפל לך ונראה לפי הדרכ' דרבי עקיבא דלס היה הקיטום של מים של שיהא דמועה רע"ט כו' פטורה דשניהם וימו ולא יראה כו' ואפשר דהיינו טעמא דלממין (ו) דמאי חויה דלמא דידך סומק טפי מלמא דנחנך וק"ל:

דף סג ע"א בד"ה רבית ע"מ דהחזיר כו' כגון שהתנו עמו שאם יפדו יתן השכר כו' עב"פ. ומאי איירי שלא מנריכו לפדותו מחלה קודם שינכה לו שכר דירה ואין כאן רבית כלל ואמאי דר"מ (ז) אפילו כדננן (ח) דר"י (ט) וק"ל:

קרני ראם [א] נ"ב אין דבריו מובנים דמ"מ כיון דאין לו ולא נתן לו מעות מה מהני דיש לה כיון דאינו יכול ליקח שאין לו מעות ועי' בפוסקים:

חכמת שלמה הנהוה

דף סג ע"ב גמרא ואמר רב נחמן האי מאן דאזויף כו'. נ"ל: רש"י מוכר שעות. ה"ק: דף סד ע"א רש"י בד"ה לאו מיניה כו' אחרינא אבל כו'. ה"ל:

דף סג ע"ב גמרא ואמר רב נחמן האי מאן דאזויף כו'. נ"ל: רש"י מוכר שעות. ה"ק: דף סד ע"א רש"י בד"ה לאו מיניה כו' אחרינא אבל כו'. ה"ל:

מהר"ם

פעמים חמשה ואם כן טעה בעשרה פעמים חמשה שהן חמשים בדולג אחד וכתבש הנורפות עדיין על נ"י בין ג' לר' רוצה לומר שיהיה לו למנות ד' פעמים ה' וטעה ומה ג' פעמים ה' וטעה בה' פעם א' ואם היו ט"ו טעה ג' פעמים כגון שהיה לו למנות ד' פעמים חמשה טעה ומנה שלשה פעמים חמשה ואח"כ כשהיה לו למנות ולומר ח' פעמים ה' טעה גם כן ומנה ואמר ד' פעמים חמשה וכן אח"כ היה לו למנות י"ד פעמים חמשה וטעה ואמר י"ג פעמים חמשה וכן בכ"ה בכה"ג וק"ל: תוס' ד"ה מה שעניו חולבות וכו' הן ברייתא לא קשיא לרב וכו'. רוצה לומר דהכא קתני ברישא מה שעניו חולבות מכור לך מותר הואיל ומוכר לו כדמים הללו יהיה מה שיהיה הן רב הן מעט ויכול להיות שלא יהיה החלב שיהלוב מהעזים שוה בכדי מעותיו שהוא נותן וקרוב הוא להפסד כמו לשכר ולכן הוא מותר ואם כן פרידסא נמי כשלוקח ממנו הפרדס בין שיוצא ממנו פירות או יין יותר מכדי דמיו בין שלא יהיה שוין בכדי דמיו נמי ולשתי דהא קרוב להפסד הוא כמו לשכר ואמאי אטר רב בפרידסא לא קשיא דהכא אין רגילות לזולל בשביל המתנת יום או יומים ואינו מחיל גביה כ"א בדבר מועט פחות מכדי מקחן הרגיל ואין השכר כל כך גדול ולכן קרוב הוא להפסד כמו לשכר אבל בפרידסא שהוא קונה בעוד שהענבים הן בוסר וצריך להמתין זמן רב עד הבציר ולכן רגילות שמוזיל גבי' טובא ומשלם שכרם שהוא שוה בעת הבציר מאה זהובים קונה אותו וכשני בעת שהוא עדיין בוסר בעשרה זהובים ולכן רהוק להפסד הוא שאי אפשר שכרם שרגיל להיות שוה מאה זהובים שיהיה השנה כל כך קשה שיפחות ענבי הכרם ולא יהיו שוים י' זהובים דמי המקח שנתן בעדם ואם כן רהוק להפסד וקרוב לשכר הוא והווי ליה אגר נטר ממש שבשביל שמקדים לו המעות וממתין על הפירות הוא נותן לו שוה מאה בעשרה (יח) מאי אמרת התם נמי זימנין דאית ביה תיוהא ויתקלקל הכרם לגמרי כגון בדר וקרה ויפסיד הכל ולא יהיה שוה אפילו עשרה זהובים המעות שנתן לו בהן לא חייש להכי דלא שכח הוא כן המשך דברי התוס' ולפי שראיתי תלמידים שקרובים לטעות בהבנת דברי התוס' הללו הארכתי לבאר דבריהם בביאור רחב:

דף סד ע"ב ד"ה האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא וכו' וי"ל דשאני התם כיון דאין הפירות שלוקח בעין אין ניכר וכו'. כן צריך להגיה: ד"ה ולא ישכור הימנו בפחות וכו' ור"ת אמר דבית נמי זימנין דלא שקיל מידי וכו'. מדברי התוס' משמע דרבינו חם תוי טעמי קאמר חזא דבין בית ובין שרה בתריוויהו זימנין (ט) דלא שקיל מידי וגם מצריך שילוח לו על הבית ועל השדה ונראה דלתריוויהו אצטריך דע"כ צריך לחלק בין היכא דלא הלוחה ומתחלה על הבית ועל השדה אצטריך דבין היכא דהלוחה על הבית ועל השדה דבין ובין שרה שרי בנכייחא דאל"כ תקשה ליה מתניתין דהכא דקתני ולא ישכור ממנו בפחות וע"כ צריך לחלק ולומר דאיירי מתניתין דלא הלוחה על הבית לכן אסור ואי לאו טעמא דזימנין דלא שקיל מידי וקונה הפירות או דירת הבית בנכייח' על הטפף לא היה מסתבר

הנהוה והערות

תומוה. (ב) כ"ה בדפוס' ובד' וילנא "למתני". (ג) בדפוס' "דקאנן. (ד) עי' מהר"ם ש"ף מה שתייר ובכוס ישועות כמהר"ם ש"ף, ועי' מהרש"ף, גאון צבי, מעייני חכמה, ואשל אברהם סי' ד' אות ג'. (ט) כתב בתפארת בחורים דמאחר וקו"ל כליו של לוקח ברשות מוכר לא קנה אין ראה, ועי' בעי' דף ע"א ע"ב דא"כ משבחת כליו בקננים דלוקח ברשות מוכר. (טז) עי' מענה אליהו ומעל שמואל המבוא בילקוט מפרשים וראה באשל אברהם מה שהארין דבריו מהרש"א. (י) דף סג ע"א. (יח) עי' עין יהוסף. (יט) צ"ל "זימנין" (כ"ש) וכ"ה בדפוס'.

המתוך לשנויי דלא איירי שנתן לו עכשיו הדינר זהב אלא שהיה כבר חייב לו דינר זהב ומאי לקח בהלואתו כדמסקי לקמן (ז) וכו' והארכתי בזה הגם שפשט דברי התוס' פשוט שכן הוא אלא שראיתי מקצת מתחכמים לפרש דברי התוס' הללו בדרך רחוק מהאמת וזכרי להוציא מלבם כתבתי זה:

דף סג ע"א ד"ה כשמשך וכו' ומשיכה דהכא לא הוה אלא לענין היתר פיסוק וכו'. כן הוא בספרים שלפנינו ונראה שר"ל בזה וכי תימא הא כיון דהלוקח קנה החטים במשיכה א"כ הויין ממש שלו וא"כ כשאוכלן המוכר אח"כ הוה כאלו ליה המוכר החטים מהלוקח והשתא נעשה הלואה וכשמשלם לו אח"כ חטים אחרים כשיוקרו ליחסר כמו לזה הימנו סאה בסאה לכן מסיים ומשיכה דהכא לא הוה אלא לענין היתר פיסוק וכו' ר"ל ולכן כשהמוכר לקחן ואכלן לא מקרי שוב הלואה. אבל ראיתי בתוס' שינים כתובים על קלף דלא כתוב בהן כלל אלא כך כתוב דהוה דמי לטאה בסאה דחתם הלואה והכא זכינו ותו לא מדי:

דף סג ע"ב גמרא רבה ורב יוסף דאמרי תריוויהו מ"ט אמרו ורבנן פוסקים על השער שבשוק וכו' משום דא"ל שקלי טיבותך וכו'. וצריך לומר דאינהו מפרשי הא דקתני יצא השער פוסקין אע"פ שאין לזה יש לזה דר"ל דהלוקח יכול למצוא לקנות במעותיו שאע"פ שאין לזה יש לזה ואין המוכר הפוסק עמו עושה לו שום טובה ולא מחזי כלל כרביית: מו שפרע ומאן דיהב זוזי אתרעא חריפא לבי תרי וכו'. כצ"ל: אמר רב נחמן כללא דרבית וכו'. כצ"ל בלא וי"ו: ואמר רב נחמן האי מאן וכו'. כצ"ל בוי"ו: תוס' ד"ה וא"ל ודיבנא לך חמשה וכו' וא"ת אמאי אסור לפסוק חמשה בוחא מ"ש מטרשא וכו'. ר"ל דלא שנה היכא דמוכר לו סחורה ונותנה לו כיוקח בשביל המתנת המעות או שמקדים לו המעות והמוכר מוזיל גבי' בשביל המתנת הסחורה:

דף סד ע"א רש"י ד"ה עישורייא וחומשייתא וכו' ואם אין עשיריות וישנן חמישיות וכו' ואם היו עורפות הרבה כגון ג"ה טעה בעשיריות וכו'. ר"ל כשהיו נוהגים למנות ה' ה' היו רגילים למנות כן פעם א' ה' שתי פעמים ה' ג"פ ה' עד עשרה פעמים חמשה י"א פעמים חמשה י"ב פעמים חמשה וכו' עד עשרים וכו' כ"א פעמים וכו' עד שלשים פעמים ה' ל"א פעמים וכו' עד ארבעים פעמים ה' מ"א פעמים ה' עד חמשים פעמים ה' וכן לעולם והשתא כשיש כאן ג"ה י"ל דטעה בעשיריות ר"ל שהיה לו למנות ארבעים פעמים חמשה טעה ומנה שלשים פעמים חמשה או היה לו למנות חמשים פעמים חמשה טעה ואמר ארבעים פעמים חמשה וטעה בעשרה פעמים חמשה דהיינו חמשים בדילוג אחד והיינו דקאמר טעה בעשיריות כפרשייתא רוצה לומר כמו שפרשתי לעיל גבי עשיריות רטעה בין חמשים לארבעים בין ארבעים לשלשים הכי נמי גבי חמישיות טעה בעשיריות בין חמשים לארבעים או בין ארבעים לשלשים שהיה לו למנות חמשים פעמים חמשה וטעה ומנה ארבעים פעמים חמשה או שהיה לו למנות ארבעים פעמים חמשה וטעה ומנה שלשים

(א) עי' מהר"ם ש"ף. (ב) בד' וילנא "למתני". (ג) עי' קיקין דינה, מהר"ם ש"ף, תפארת שמואל, אשל אברהם סי' א' בהגה"ה ועדות יהוסף. (ד) עי' קצה"ה סרי"ט סק"ט, מגנות נתן, כוס ישועות, ח"י חתם סופר, גאון צבי, עין יהוסף, מים עמוקים, תפארת בחורים, מהר"ם ש"ף, אשל אברהם סי' ג' פיסקא א' ובוגי"ה. (ה) דיבור זה שייך לע"א. (ו) פסחים דף כה ע"ב. (ז) עי' חת"ס. (ח) בד' וילנא "כדורבנן". (ט) עי' מהרש"ף, פתחי שערים, מהר"ם ש"ף וכוסו ישועות. וראה עוד במענה אליהו. (י) עי' מה שהקשה בעין יהוסף. (יא) עי' גידולי

משנת חכמים

ואלה המצות אשר ניתנו במתנה. לאבי כל חוזה. וניתן לנו לאחווה. אחוזת עולם כאשר נמנו וגמרו תרי"ג מצות נאמרו למשה. ולנו היא מורשה. ולבאר במדה גדושה. כל דברי המחברים אשר הליכות עולם להם דרכם בקדושה. ה"ה בה"ג והרמב"ם והרמב"ן והסמ"ג והסמ"ק ושאר מחברים ז"ל שביארו בכל אזהרה. לומר הללו דברי תורה. והללו דברי סופרים וצריכין חיזוק ולאשרה. החרוטה בידי שמים והדברים הניקנין באמירה. אמרות ד' אמרות טהורות שניתנו לרועה. ולרואה שראו באספקלריא המאירה וחיבה יתירה להם נודעה לבא בהכרעה. ובאתי להבין שמועתן בביאור

יבין שמועה

וברוך הנותן ליעף כח. לזכות לדון בדברים כתלמיד הדן לפני רבותיו ויהי אור תורתם עלינו זורח. ירכה ויציק ציק ויהי פורח. ולזכות לרב טוב הצפון

צפנת פענח

חברתי אני הצעיר יוסף באאמ"ו הגאון המפורסם המנוח מוהר"ר יעקב יצחק זללה"ה
היושב בשבת תחמוני בק"ק זמאשטש יע"א

ועתה יוצא לאור מחדש
ירושלים שנת תשנ"ז לפ"ק

נערך מחדש ע"י
הרב שמואל אליעזר בן צבי נ"י רולניק

8

סימן מ

(א) שלא להנות מציפוי נעבד אף היכא שהנעבד עצמו לא נאסרה, כגון הרים ואילנות ובעלי

יבין שמועה

והומעין להקל רק דאין לעשות רפואה כ"א היכא שהוא ספק שמה יתרפא. ועכ"פ יהי ספק השקול כמו הספק שימות מיד ע"י חתיכת אבר וכמה פעמים במקשה לילד צריך עיון רב או בשא חולי בזה וכיוצא בזה ועיין במש"כ ח"ג סימן פ"ב וצתה"א. להרמזין ועיין בר"פ הנחנקין (דף פד ע"ב) בהקזת צן לאב ע"ש ובפוסקים וכל פעם שמזדמן צריך לקבל הרופא רשות צ"ד. מהדו"ב: ואולי יש לחלק בין להמיר לחתוך אבר ע"י נכרי ולא ע"י ישראל דאף שניתן רשות לרופא לרפא מאן אמר אם יש לו רשות אם הדבר ספק שיקרב המיתה. ועכ"פ לא יעשה כל פעם בלא רשות צ"ד ולא לדמות העניינים כי צקל יצא לידי שפיכות דמים, כ"ג.

וב"ז זה בחולי שיש בו סכנה. אבל חולי שאין בו סכנה. שרי להתרפאות כ"ה דעת הר"ף והרמז"ם דמתרפאין מעכו"ם חולי שאין בו סכנה ורצ יהודה דאמר דאפי' ריבדא דכסילתא אין מתרפאין מהן לית הלכתא כוונת' דהא ר' יוחנן דאמר כל מכה שמחללין עלי' שבת מתרפאין פליג אר"י וכו"ה דעת המחבר צ"ד סימן קנ"ה ע"ש ולא כדעת התוס' דס"ל דהלכה כר' יהודה עיין בדציה"ס ובהרא"ש. ועיין צ"ח להס' סתרים דמנ"ל להפוסקים לומר דר' יוחנן פליג אר"י דס"ל דמתרפאין דילמא ר"י איירי ברופא מומחה גם הקשה דילמא ר"י איירי בעושה הרפואה בשכר ע"ש באריכו'. וצאמת לבד מהדוחק דחיקא מלמא טובא לומר כללא ואמר מכה כו' איירי דוקא ברופא מומחה. דהא בש"ס (דף כ"ח) מקשי הש"ס ור"י היכא עבד ומשני רופא מומחה שאני ומצואר משם דהא דאמר כל מכה כו' היינו אף צנא להתרפאות מאינו מומחה ע"ש היטב. אלא דנלא"ה י"ל כיון דר"י אמחני' קאי אבל לא ריפוי נפשות ועלה קאמר ר"י לומר כל מכה כו' ע"כ דפליג אר"י דאמר אפי' ריבדא דכסילתא כו' כנ"ל פשוט וצדור. L

סימן מ

(א) שלא להנות ב"ו. מצואר בנמ' עכו"ם (דף מ"ה ע"א) העכו"ם העודדים את ההרים כו' הן מותרין ומה שעליהן אסורין. שנאמר לא תחמוד כסף כו'. ופרש"י ד"ה ומה שעליהן כו'. ואע"ג דאינהו לאו ע"א מיקרי כו' גזרת הכתוב הוא שהרים כו'. אבל ע"א מיהא הוי דחלוש שעליהן כחלוש של שאר ע"א שנאמר לא תחמוד כו' על כל שהן נעדין כו' ע"ש באריכות ולכאורה נראה מלשוננו דליפוי הר ובעלי חיים כיון דרבינו קרא לאיסורא ה"ל לגמרי ציפוי של ע"א דאוסרין

דהרמז"ם הביא דין זה בפ"ב מהלכות שבת ה"י י"ב ושם מקומו דנקיט דיניי השייכים לשבת ודין איסור הנקה דמצואר בש"ס דאסור אף בשכר. נלמד ג"כ מדברי הרמז"ם שכתב בלשוננו ולא תניק ולא חיילך אבל מילדת בשכר דמשמע דוקא דנמילדת יש מילוק בין נחנס ובין בשכר משא"כ בהנקה כ"י צדור ודברי הכ"מ ז"ע בזה.

עוד אמרו דאסור להתרפאות מעכו"ם חולי שיש בו סכנה, ודוקא אם הוא ספק מי ספק מה אבל אם הוא ודאי מת לוומר שקרוב הדבר שימות מאותו חולי מתרפאין מהן ולחיי שעה לא חיישינן, עיין בש"ס (דף כ"ו ע"ב) ובפרש"י שם ועיין היטב בדברי הפוסקים. ודכרינא מילתא שנשאל מכבוד ארמ"ז הגאון ולנה"ה עקטנתי בחולה א' שאמזוהו למיתה ל"ע שקדמו אש בצצר א' ואמרו הרופאים שזדלי ימות ומלאו לו קצת עור לחתוך האבר. אך נסתפק שאולי ע"י חתיכת האבר ימות מיד א' חיישינן ליהי שעה ומיזכר דכירי לי מלמא שטרס שנגמר הדין לקמייהו מת החולה מעצמו. ולכאורה יש לדמות להא דמתרפאין מן הנכריים היכא דהוא ודאי מת דלמי שעה לא חיישינן. ועיין בש"ס דאמר' דעכו"ם ודאי קטיל והיינו שהוא קרוב לודאי ואפי"ה זדלי מת לא משגחינן אחי שעה כלל וכלל (ואם לקמוך ארופאים עכו"ם צמה שאומרים שזדלי ימות אם לא יתרפס ע"י חתיכת אבר. כבר מצואר דאין לקמוך ארופאים בזה אם לא שאומד דעת הישראל פן הוא) ה"ה כאן בחתיכת אבר כיון דאמזוהו רופאים למיתה אם לא יחתוך האבר אף דקרוב לודאי שע"י חתיכת האבר ימות מהרה לחיי שעה לא חיישינן. וז"ל נמי דאף דאמר' דעכו"ם ודאי קטיל והיינו קרוב לודאי מ"מ לא שכיחא ואינו קרוב כל כך כמו דאמר' דודאי מת ועיין צחוס' שם דה"ל ולחיי כו' שכתבו וכו' וכו' שצקינן הודאי למיעבד הספק. והיינו הא דמתרפאין ע"י עכו"ם וה"ה בחתיכת אבר כה"ג דעכ"פ נסתפק לו שע"י חתיכת האבר חיי ואינו קרוב לודאי שימות עי"ד ע"ש היטב בתוס' ועיין צחוס' מ"ש בזה דר"ש לא הניחו לכן דמא להתרפאות ע"ש היטב שכתב דקרא דאם אמרו נצוא העיר נסתפקו אם יחיו צמלמחה וכדכתיב אם יחינו כו' ע"ש היטב ועכ"ז והני נסתפק ושאל. אם הוא דוקא שיעשה ע"י נכרי דישאל לא עבד ולא מידי וצתה אמרי' דמניחין לעכו"ם להתרפאו' אבל לחתוך האבר ע"י ישראל י"ל דלא חמירו חיי שעה או נימא כיון דלא חששו לחיי שעה אין מילוק כלל בין אם הישראל נותן צדיים הסמים שנותן העכו"ם או שהישראל עצמו חותך האבר או עושה ע"י עכו"ם חד דינא אית לי

צפנת פענח

(א) לדעת התוס' במס' עכו"ם (דף מה ע"א) ד"ה ת"ק סבר כו' שכתבו דלא תחמוד קאי אגויי עכו"ם וקרא אסמכתא בעלמא, וכמו כן למ"ש במס' חולין (דף מ') ד"ה הא כו' דהא אמרי' דציפוי הר אסורין היינו היכא דנעבדין עם ההר וקמ"ל דלא אמרי' דהציפוי ה"ל טפלה לגבי ההר וכמו דהר שרי ה"ה דטפלה שרי קמ"ל קרא דאסור או דקרא אסמכתא, צ"ע אי האי קרא מחושבנא, דלדעת התוס' נראה טפי דקרא אתי לאליל עצמו ע"ש וצ"ע קצת בזה, ולהרמב"ם ולהסמ"ג שכתבו בלשונם דציפוי הוי כמשמשין נראה דסתמא בפירושו דס"ל היכא דאינו נעבד עם ההר אפי"ה אסורין כ"ג. (ב) לדעת התוס' במס' חולין גמרינן תקרובת הר דשרי מכלים והיינו מדכתיב אלהיהם על כו', ומבואר קצת מלשונם דכלים של הר גמי הוי בכלל ההר ואינן אסורין, כן הוי נראה לכאורה ובאמת במס' ע"א (דף נ"ב) ד"ה תגהו כו' כתבו

אחייעזר

0170972018002

כ"ל

שאלות ותשובות באורי סוגיות הערות והארות בכמה מקצועות בהלכה
בחלקי שולחן ערוך ובעניני קדשים

000000

חלק יורה דעה

ועניני קדשים

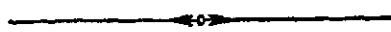

מאת

חיים עוזר גראדזענסקי

ווילנא

בלאז'ם הרב הגאון מו"ה דוד שלמה זצ"ל בן הגאון הגדול בדורו מו"ה משה ארי' ליב זצוקלה"ה
האבד"ק איוויע.

דמיחא לכו צע"ז ועי' צריטב"א בחידושו מנין לע"ז של ישראל שטענה גניזה מש"כ להקשות וזופ"ל מדכתיב ואשריהם חשרפון בלש והביא בשם הראב"ד ד"ל דהוראת שעה היפה ובשם הרמב"ן הירץ דשאני התם דליכא מאן דמבטל לה דאלו נכריים דפלחיה לא הוה דידהו וישראל דהו דידהו לא פלחיה ממש ואילו לנכריים למיכר טשאוהו שלוחים ולא להתייבא להכי אינטריך קרא דאפילו פלחיה ישראל ממש ורונה צבטולה אין לה צטילה עולמית עכ"פ מפורש נס לפי דברייהם שזה מן התורה וזודאי דעב"ס של ישראל לא מהני ציטול מן התורה רק צע"ז של עכו"ס שזכה בה ישראל מבוחר צריטב"א בשם הרמב"ן דמהני ציטול מן התורה והשטר המלך בפ"ח מהלי לולב מוכיח מזה"ר"ן בשם הרמב"ן דלא מהני ציטול מן התורה ולא ראה שצריטב"א מפורש משם הרמב"ן דמן התורה מהני ציטול דמירץ שם דמאי קאמר דאי משום הגך דמעינקרא צביטול בעלמא כני דהא זכה איא וזרעו וקנאום אחרי כן ועל זה הירץ דמאורייתא מהני ציטול כמו שהקשה השטע"מ שם והביא אח"כ מהתורת חיים שהק' כן והוה קושית הרמב"ן וזוירו"ו שם) וכיה ש"י העור כמש"כ השטע"מ בפ"ח מהלי לולב ועי' בספר מקור מים חיים שמדייק ג"כ שכן הוא ש"י רש"י והרמב"ם דלא מהני ציטול מן התורה לדידהו ל"ע מאי דמתחלה קא סבר דאדעתא דנכרי פלח דהא ממון של ישראל לא מהני ציטול מן התורה ובדאורייתא אין צריכה ועכ"ל כמש"כ דכל היכי דפלח אדעתא דנכרי כיון שהנכרי מבטל הוא כמו שלא עבד כלל וז"ע.

ה) **וע"ל** דבר משי"כ רומענכ"ר לתרץ קו"י הכ"ח בפ"ה מהלי יסוהית דאפילו היכי דלא שייך סברת מאי חזית מ"מ ירגז ואל יעבור דהדר יליף רזחא מנערה המאורכה דבריו נכונים וכבר קדמוהו בזה בשו"ת חמדת שלמה סי' ל"ח עייש וילה"ר לדי הרמב"ם שספק כו"ל דאף ביחודוהו דל"ש הכבדא דמאי חזית אסור למכור מפלוגתא דר' עקיבא וכן פטורה בכ"ח דכ"ז דלכן פטורה אל ישתה אחר מהם שלא יראה במיחמו של חבירו וגם לרעיק דרריש וחי אחיך עמך חייך קודמים והא התם מי שאין לו קיהון של מים כיחודוהו דמי וא"כ אמאי אינטריך קרא דחייך קודמים תיפ"ל דגם בידו מותר למכור כיון דליש סי' מאי חזית דהא ימותו שניהם וכיון שרשאי לטעוה כן בקום וטעה כדי להילי אי"ע מכש"כ בשו"ת ומנואי דגלי דממנא דחייך קודמים אין ראוי דהא התם בשו"ת ובשו"ת"ה הא אינו מחויב למכור את נפשו כמש"כ התוסי צביד בש"ד ובג"ע, ובאמת לכן פטורה יהי חידוש דין דאף בשו"ת מחויב למכור את נפשו אבל לרעיק אין לנו לנגוד מזה רק בשו"ת אבל בקו"ע אפי' היכי דימותו שניהם מ"מ מחויב למכור את נפשו דאל"כ קרא דוחי אחיך לנ"ל, ומסוגית הש"ס דב"מ דקאמר ריו"ח האי וחי אחיך מאי עבד ל"י מיבע"ל כו' מבוחר דגם ריו"ח אינטריך להאי דוחי אחיך להא דרע"ק אלמא דהדר ב' ממאי דכ"ל בירושלמי

דביחודוהו מותר למכור בידים, שוב ראיתי במנחת חינוך במטות רל"ו שהרגיש מהא דבן פטורא לענין מש"כ התוס' דאינו מחויב למכור את נפשו בשו"ת ואולי י"ל דלא דמי דמש"כ התוס' באונסין אותו למטך את התיעוק שאינו טעוה מטעם צלמו ואמרין מאי חזית דדנו דתינוק כומק ספי ומותר משא"כ בזה דבן פטורא דכיון דלא דריש חייך קודמים והא איכור גזל נדחה מפני פ"ג והא דאסור לקייל בממון חבירו היינו שמחויב לשלם ואיכ שניכס. שוין בזכות הקיהון ואיכ מה שטענה מעלמו הוי כקום וטעה ויעוי בחמ"ש שמחלק ג"כ צכה"ג צדה"מ שכ' כדרך שאמרו באונסין כך אמרו בחלאים ויעוי' באש"ז שכ' לרע"ק אם חטף חבירו ושתה חייב מיתה צדייק היינו כיון דרריש דחייך קודמים הדר דינו וזכונם בהקיסון וממילא דהשני חייב מיתה וגוף פלוגתא דרע"ק וכן פטורה לא ראיתי מוצא צריטב"ם וראיתי בשו"ת בית אפרים האה"ע שהרגיש ע"ד השמטת הרמב"ם ועי' מנ"ח שם.

ו) **ובדבר** השאלה אשר שאל מעכ"ת בתולה והרופאים המומחים אומרים כי בלא אפערציאין לא יהי יותר מששה חדשים ועי' נחום אפשר שיחי' אף הנחום מסוכן מאוד וקרוב יותר שימות מהרה לכאורה נראה מעי' דכ"ז דודאי מה מתרפאין דלחיי שעה לא חיישינן היכא דאפשר שיתרפא אף באופן רחוק כל שגהיאשו מרפוחתו שוב ראיתי שכן הוא בשבוי' סי' ע"ה הוצא בפ"ח יומ"ד סי' גל"ט ובגליון הרש"א סי' של"ו וכן הוא בתשובה צנן ליון ח"ר להג' ר"י עטלינגער ובתפארת ישראל ציומא והסברא פקטוה דאין חילוק בין חיי שעה לזמן מועט של יום או יומים או חזיה חדשים ויעוי' בס' משנת חכמים צדק"ח צה"י עכו"ם שסחפק צרופא ישראל או שרי דהא דלחיי שעה לא חיישינן היינו להסרפא מרופא נכרי, ולכאורה י"ל במכה פנימית שהיא צגד טריפה ואם לא יעשו הנחום בודאי ימות וכמש"כ הרמב"ם בפ"ב מהג' רזחא הל"ה בהורג את הטריפה דפטור אם ידוע בודאי בזהו טריפה ויאמרו הרופאים שמכה זו אין לה מעלה באדם וזהו ימות אם לא ימיתו דבר אחר א"כ אין בזה דין רציחה צטריפה ולפ"ז י"ל דבישראל קילא דהא הרמב"ם כ' בפ"ט מהלי מלכים דב"ג חייב בהורג את הטריפה אולם בעיקר הדבר נראה כיון דלחיי שעה לא חיישינן היכא שיש בזה ספק הלל נפשות וספק פקו"ג דוחה חיי שעה א"כ אין נפ"מ בין רופא ישראל ונכרי ובס' משנת חכמים נסחפק והעלה שם דלר"ך שיחי' ספק השקול שיחי' כמו ספק שימות מיד אולם מהא דלחיי שעה לא חיישינן משמע דאין חילוק בדבר ובאופן שימות בודאי בלי הנחום לא חיישינן לחיי שעה כמש"כ השבוי' ויעו"ש עוד מה שהעלה במשכ"ח שגריך רשוח ב"ד בכל פעם ובודאי שראוי להסתובן בזה ולסמוך על דעת הרופאים היוהר מומחים ולפי דברי מעכ"ת שגדולי הרופאים בקאלינסבערג הכריעו כן בלי חלוקי דיעות ההכרח לסמוך עליהם. L

סימן יז

וי"ב חרמ"ד

איזה הערות בנדה

ד"ידי ואידי ספק דהא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב כדמסייע צב"צ דכ"ד ממתניין דחוקתו מן המקור והאוס' ד"ז צדיה מן הלול הרגישו בזה ודחוקו בטעם הדבר וגם במאי פליגי הכך לישיב דבחר הששא וחוקה ואש"ל עיפמש"כ הש"ס שש"ד פ"א לישיב הא דאמר רבא צב"צ שם רוב ומאי קאמרת רוב ומאי ליכא למ"ד דהיי ר"ח דס הנמלא בפרחודור חייבין

א) **נדה** ד"ח צחור"ה כאן כו' ועי' דכיון דתלי אביי טעמא בשמשא איכא למיחש אפילו בקרקע פרחודור לרס עליה וקשה לפירושו דנמלא על שלה או על שלו אמאי חייבין בקרבן מי עדיף ממנאל מן הלול ולפרס דלא הוי אלא ספק אפילו בקרקע פרחודור כו', ונראה דראוי להסתובן לכך לישיב דאמר אביי בחר חששא אויל

ס פ ר

חזון איש

חשן המשפט

והם חו"מ ח"א, בבא קמא, בבא בתרא, סנהדרין
ובסופו ליקוט עניני חו"מ המפורזים בספרי חזון איש
[והערות לפי סדר הדפים בסדר נויקין]

הוצאת

בני ברק

שנת השמיטה תשנ"ד

12

חולקין בדבר, קשה לקבוע דין בדעת ה"מ שלם הזכיר, ואם היה דעת ה"מ דתרומה ביד כהן ג"כ אפשר למשאל ענה ולהוילת מידו היה מן הראוי לאמרו בפירוט, והלכך ראוי לן ללמוד דין זה מדברי הרשב"א והעור, ועוד הלל זקנה עדיפה שברי הנותן זקנה לעני, ודאי לא מלי למשאל ענה ולהוילת מידו, ולמדנו מדברי הרשב"א והטושי"ע דגזר ג"כ כיד עניים. ואין לנו מי שחולק בדבר. (תמורה סי' ל"ד סק"ד ה').

ס"א א'. [א"י, ע"י ז"ק סי' ע"ז סק"יט].

ד"ב א' מועד שיטחו שניהם כו', מודה ב"פ שהוא רבו צנעי שפודה את עלמו דאינו חייב בבידור רבו במקום פיקוח נפש וכדאמר הוריות י"ג א', והכא עעמי דבן פטורה דכיון דיש חיי שעה לשניהם דאם ישחו שניהם יחיו לפי שעה וקו"ל יומא פ"ה א' דעל חיי שעה מפקחין את בגל, א"כ אין חיי עולם שלו דוחה חיי שעה של חברו ואע"ג דמסכנין חיי שעה צנציל ספק הלל חיי עולם כדאמר ע"ז כ"ז ב' הכא שאני שברי שניהם שוין צרכות חיי עולם וכל אחד מהם שיטחה יחי חיי עולם ובה לצבר עלמו על חברו משום שהמים שלו, אינו יכול לזכות בזה כיון שיט חיי שעה לשניהם, ועוד דנהי דיוודין לספק הפסד חיי שעה משום ספק הלל מ"מ אינו זדין לדחות חיי שעה של זה בצנציל חיי עולם של חברו, ור"ע סדר דמשום חייך קודמין נפטר מהלל חיי שעה של חברו, ונראה דאין חברו ראוי לגזול ממנו מימיו דאע"ג דאדם ראוי להציל עלמו צממון של חברו הכא כבר בוכרע הדין דחייך קודמין והוי הגזול גו"ל נפש של חברו.

ו'נראה דאם יש לאחד מים ולפ"ו שני אמאים נמי תלוי בפלוגתא דל"פ נותן לשניהם וימותו שניהם דהא אף אם יתן לאחד יתחייב לחלוק עם חברו, ולר"ע יתן לאחד שיראה ואע"ג דלכתותו ליכא משום חייך קודמין מ"מ כיון שזה שחכה ילי עלמו כדון, ראוי כמותו ליתן לו, ונראה דחייב ליתן לאחד כיון דבצנציל חייך קודמין אמרה תורה דחיי עולם שלו קדם לחיי שעה של שנים, גם הנותן נריך להשחזל עפי בצללת חיי עולם, ואם אחד מהם קדם לחברו כגון כהן ואיך דתנן הוריות י"ג הקודם זוכה ואם שניהם שוין נותן למי שיראה, ולצ"פ אין נפקותא צכהן אלא במקום דלא שייך חיי שעה לשניהם כגון פדיון שבוים והללה מן הכהן, אבל בקיחון של מים נותן לשניהם. (סנהדרין סי' כ"ז סק"ח).

ל (סק"ח).

ח' ס"ג ב' חוד"ס מהו, וי"ל דפוסק עמו על הגדיש לא שריק אלא לפסוק עמו בשער לקוטות כו', דהו לק ס"ד ב' ד"ה ה"א, כהנו דפוסק על הגדיש ופוסק כשער הגבוה כדחתן ע"כ ב' יכול לפסוק שאינו חייב ליתן לו משלו דוקא, ואז הוא מרויח דאפי' נאבדו ונתקלקלו פירות שלו ראוי לקבל מעותיו, ואין זה רצית, דכיון דלא קני דבר מיוחד לא אכפת לן מה דאחריותו על כמכר ויש לו כל הזכויות שאין לו הפסד באבדהו, וכן אינו מפסיד זולא, ומרויח ויקר, ומ"מ לא מקרי קרוב לשכר ורחוק מהפסד, כיון דפסק על סתם פירות ממילא אינו שייך בהפסד פירותיו של המוכר, והנאי זולא ויוקרא אינו רצית כיון דאין כאן בלואה דמיד קני לבו מוכר למעותיו, והלוקח קני פירות לענין מי שפרע, אבל אם מתנה שחייב ליתן לו פירותיו דוקא, אז אינו ראוי לפסוק כשער הגבוה וגם שמהא אחריות הפסד על המוכר, אלא הלוקח נריך שיקבל אחד בגרענותו, או שיקבל הפסד הזולא, או שיקבל הפסד הקלולוס, והיינו מיימרא דאביי שם דנריך שיקבל זולא, משום שקנה חצית מיוחדת, ולא מקבל הפסד קלולא, וה"ה במקבל קלולא ואינו מקבל זולא, והיינו עובדא דלקי ע"ג ב' צרבנן דיהבי זוזי בחשתי ושקלי צנצנה, ואמרין דהוי רצית אי לאו דמעיקרא הלל חלל, ומשום שאין המוכר יכול ליתן לו יין אחר אלא משלו וגם פוסקין כשער הגבוה, והלכך דין הוא שצריכין לקבל קלול.

ובשפוסקין על הגדיש צמחוסר מלאכה אינו פוסק אלא כשער של עכשיו אבל אינו ראוי להזיל, אבל בפירות גמורין פוסק אפי' צפחות מן השער, והיינו מיימרא דר"י צביב זוזי למיראה

שיתן הדמים קשה האי צרייתא, ואף למש"כ הו לקי י"ז א' דיאל לחולין כנגד מעותיו קשה דכח קחני הקדשו פדיו ויד הקדש על העלוונה משמע דפדיו השחא, וע"כ נריך לאוקמה צאונאה ולא צביטול מקח, ומיכו י"ל דה"ק אם לא יחד הדמים סתמו דעמו לשוה צבוח וכלכך יד הקדש על עליונה שאם הוא שוה צבוח או שזה של חולין שוה עפי חייל הפדיון ואין הקדש נריך להחזיר כמותה, ואם של חולין פחות אינו חילול ואם אמר פרה זו צבי סלעים החת פרה של הקדש פדיו אע"ג דהקדש שוה מנה וא"ל להשלים וכמו שפי הו דחייבי צנחונין לפדות צפחות, ולפ"ז מנבאר צרישא דאם נתאבה המחלל א"ל להחזיר לו, [שו"ר בש"מ צ"ס הרא"ש סק' לפש"י ומוקי לה צאונאה].

ג"י הראש"ד צרישא אין הקדשו פדיו ומשום דלא מקרי כסף ערכך בלא שומא, וכחצו כריעצ"א דלפ"ז מחני דתמורה ג"כ צ"ס צמחה חולין אצל לא שם צמחה קדש.

ד"א דצנין העמדה והערכה מעכצ דיעבד אפי' אם הצעלים פודין אע"ג דהערכה כהן- אינו מעכצ מ"מ ראוי להעמדה צנין, חכ מוכה מהא דחולין פ"ד א' דצטי העוכ"ע, ואין לומר משום דלכתחלה אין פודין שלם כמותו, דכרי במקום דליכא פסידא להקדש פודין לכתחלה צשי"פ כדאמר ערכין כ"ע א', וא"כ שלם צממדה לעולם אין פסידא להקדש, ומיכו יש לדחות ההיא דחולין צבאה ליד גזר, ואכתי מוכה כן חולין קלי"ה א' דקאמר מ"ד לפריק ולתיב ל"י ופריך ובה צנו העוכ"ע, ופי' דהו דלפריק צשי"פ, [ואע"ג דלכתחלה אסור כיון דחייב צרה"ג מותר לחלל צשי"פ] וע"כ מדעת הצעלים ומ"מ פריך ובה צנו העוכ"ע, וכלל דברי החו מוכה כן מדלל מוקי לה צנפדה ע"י הצעלים.

תמורה ל"ב א' חוד"ס מקדישין, ולי"ג למורי האי טעמא דאטו מי לא שייך כו' כמה אדם רואה כו' ונראה למורי דטעמא משום דבקדשי מצבה יש שם הצעלים כו' אבל קדשי צב"כ אין לצעלים עליון יותר משאר אדם כו', דין הקדש שוה מנה שחללו על ש"פ שאינו אלא צעלים הוא גם בקדשי צב"כ כדמכח ערכין כ"ט א', אלא הכא לענין רשות אחרים לפדות צשו"י דבקדשי צב"כ אפי' אם עדיין לא מסר לגזר רשות ביד הגזר לפדותו בלא רשות צעלים, שברי אין לצעלים זכות בקדשי צב"כ דכיון דהקדישן כבר עבד מנחה, אבל קדשי מצבה עדיין בקרבן שלו לזכות צממות כקרבנה והגו עדיין דויד' ואין אחר ראוי לפדותה ^{למנה} מלמ מעותו, מיכו דצריכס ז"צ ^{למנה} טעם הוא זכ להקדש עילוי, ופרש"י יש בו טעם גמור דבקדשי מצבה עדיין יש לו בו זכות של מנחה כקרבנה וזה שיש לו הוא מקדיש ונריך ליתן כפי עוב"ה, והגזברים מעכבים מלהקריב כמו שיש להקדש חלק בו, אבל קדשי צב"כ כיון שהקדיש כבר עשה מנחה, ומה שעשין בו אח"כ הוא משל הקדש ולא משלו, ואין כאן עוב"ה, ושפיר י"ל דקדשי צב"כ ג"כ נריך דעת צעלים לפדותו קדם שמשכן לגזר, ומ"מ אין כאן הקדש עילוי.

בש"ב [צ"מ י"ז א'] צ"ס ריעצ"א הביא סברת חו דאין דין שמואל הקדש שוה מנה שחללו על ש"פ מחולל אלא קדם שמסר ליד גזר, וכחצו חזע שברי קו"ל דאין שאלה בהקדש צבחה ליד גזר וכדאמר צבדיוא צערכין, וא"ע דלא הוזכר זה צערכין, וצריעצ"א כדפסם צבדיושו הביא הו דערכין ו' א' צ"סלע זו לדקה לענין לשמותו, ואולי יש ע"ס צ"ל הריעצ"א צ"מ, ודברי הריעצ"א אינם מפני שאין הפסד להקדש שברי יכול לישאל, וכמש"כ הטו"א, אלא לקבוע שיש חילוק בין הקדש שמשכר כבר ליד גזר ובין הקדש ביד צעלים.

ואמנם ד"ו חמת שאין שאלה לאחר שמשכר ליד גזר כדאיתא צו"ד סי' רנ"ה, ומש"כ צפ"ת שם צ"ס הטו"ז דהוא משום שאין לו נאמנות שהוא מתחרט, תמורה, והטעם הוא שאין כאן טענה כמבטל את המעשה דא"כ לא הו נריך ג' להחיר, אלא הוא מה שאמרה תורה הוא אינו מוחל אבל אחרים מוחלין לו, ולא אמרה תורה אלא צממן שהענין הוא חלוי רק צדיבור, אבל לא צנעשה מסירה, דבזה לא חדשה תורה, ומה שז"ד ה"כ שיש

הלכה ורפואה

קובץ הלכה בעניני רפואה

בירורים ומחקרים בבעיות רפואיות להלכה
 חיובי הצלה לחולים ומסוכנים, פיקוח נפש
 והצלת נפשות. רפואה בשבת, בעיות הרופא
 ובית החולים, תינוקות, משפחה ומשפט

כרך ב

1570/2010

נכתב ונערך על ידי
 הרב משה הרשור

בית המדרש לתורה, שיקגו
 הוצאת מכון רגנשברג
 מכון גבוה להלכה והוראה
 ירושלים תשמ"א

מ"מ דוקא בזמנם שמי שנקלע למצב זה נפטר שלא היו בידם אמצעי להצלה, אבל כיום יש הרבה אמצעים חדישים להציל, ואפילו החרחור להעלאת ליחה וכדומה שזה היה סימן לגסיסה [עי' אבהע"ז קכא ז] והמות היה בא עפי"ר במצבים כאלו משום שלא היה בידם להצילו, אבל בימינו אין בזה סימן קירוב מיתה ומנקין דרכי הנשימה שלא יחנק, וברוב המקרים חוזר לאיתנו. ולפי"ז במסוכן אף שאין לו עוד סיכויים ואין בו עוד חובת הצלה, מ"מ עדיין הוא כחי והעוצם עיניו או מזיזו ה"ה כשופך דמים, ואין להזיזו ממקומו אלא לצורך רפואתו, או במקרה שנפלה שם דליקה (ספ"ח שם). אבל אסור להזיזו אפילו אם הוא טובתו של החולה שימות, שאין שום היתר לקרב מיתתו אפילו לגאלו מיסורים. ועי' ספ"ח סי' תשכב שכתב שאם גוסס אינו יכול למות עד שישמיהו במקום אחר אסור להזיזו משם והרי זו רציחה ממש, וכל הסברות שרצו לחדש שיש לפעמים שטוב לו מותו מחייו אין בהם ממש. ואכן כבר כתבנו למעלה שאפשר שיהא אסור לחלל עליו שבת, ולטפל בו כדי להנחיו בנוחיות.

פרק שלישי: חיובי הצלה בחיי שעה

א. חשיבות חיי שעה

בענין חיי שעה מצאנו ב' סוגיות: א. לגבי פיקוח נפש ביומא פה א דמפקחין עליו את הגל אפילו בשבת אפילו לחיי שעה, ומבואר דיש דין פיקוח"נ לדחות כל התורה בכדי להציל לחיי שעה, ודין אחר שנינו בעבודה זרה כו ב שבוודאי מת אם לא יקבל טיפול מותר להתרפאות אצל רופא גוי אע"פ שחשוד שיהרגנו ויכול ללכת אצל הגוי שמא ירפאנו. ובגמרא פריך ודאי מת, האיכא חיי שעה, שהגוי ממחר להמיתו ושמא יש לו עוד לחיות בלא ריפוי יום או יומיים (רש"י). ומשני לחיי שעה לא חיישינן, ומנא תימרא דלח"ש לא חיישינן דכתיב אם אמרנו נבא העיר והרעב בעיר ומתנו שם, והאיכא חיי שעה אלא לאו לחיי שעה לא חיישינן, והיינו דכיון דאפשר שיגיע לחיים רגילים מותר לסכן חיי שעה. ויש לעיין אם הביאור, דחיי שעה כשלעצמן אין להם חשיבות של חיים, ורק לענין פיקוח נפש אמרו דכל שיש בו כל דהו חיים דוחה שבת, או אפשר דגם חיי שעה יש להם חשיבות כמו חיים רגילים, דכן כל החיים באופן יחסי הוא בגדר חיי שעה (מיהו הכא גריעי דודאי ימות מזה). אלא דמותר לסכן החיי שעה בשביל סיכוי לחיי עולם, וביחס לחיי עולם אין חיי שעה חשיבי ומשו"ה לא חיישינן להו. ומצאנו שנחלקו גדולי האחרונים דבעל "משנת חכמים" בפירושו להלכות יסודי התורה כתב דרק במקום שיש ספק השקול שאם יתרפא יתרפא לגמרי לחיי עולם הכריעו דעדיף להכנס לספק ולא לחוש לחיי שעה, מטעם דחיי עולם עדיפי, והגר"ע באחייעור ח"ב טז אות י ס"ל דאף אם הניתוח מסוכן מאוד וקרוב יותר

שימות מהרה לא חיישינן לחיי שעה, כיון דאפשר שיתרפא אף בספק רחוק. והנה נראה דבספק גדול אם הניתוח הוא הרפואה לחולי זה, גם האחיצור מודה שאין זה גדר של ספק ואין מסכנים עבורם חיי השעה, אלא דעתו בנידון שהניתוח הוא האמצעי שיכול להועיל לחולי זה, אלא דיש סיכון רב ע"י הניתוח. ונראה דנחלקו בסברא דלחיי שעה לא חיישינן, דלבעל מש"ח הביאור דלחיי שעה יש חשיבות של עצמן, וחייבים בהצלחתם כלחיים בריאים, ורק במקום שיש סיכויים לרפאותו לגמרי נדחים שלא לחוש להם, ומשו"ה צריך שיהא ספק השקול בניתוח להצילו לחיי עולם, והגרתי"ע הקשה דלשון הגמרא לחיי שעה לח"ש משמע שאין להם חשיבות, ומש"כ כשעוסק להצילו לח"ע אין התחשבות בחיי שעה כלל. ומקושית התוספות שהקשו אמאי מחללין את השבת על חיי שעה נמי מוכח לכאורה כהגרתי"ע. דאם נאמר דיש לחיי שעה חשיבות ורק לגבי חיי עולם אין חוששין להם, א"כ פשיטא דיש לחלל השבת, ודוחק לומר דבקושיא סברי דכיון דח"ש נדחין ביחס לחיי עולם ה"נ הו"ל להדחות מפני חילול שבת, דבכל אפשר לחלק ביניהם. מיהו אפשר שבתירוץ אמנם חזרו בהם לומר דוודאי יש לח"ש חשיבות לגבי עצמן ומש"כ מחללין השבת בשבילם.

ואין מקום לפרש דכיון דחוששין בפיקו"נ אפילו למעוטא וספק רחוק כדי לעשות הצלה, ומשו"ה גם בריפוי של חיי עולם שזה ההצלה שלו חייבים לעשות כל טצדקא של הצלה אפילו שהוא ספק גדול כדי להצילו לחיי עולם, ונאמר שזו סברת האחיצור. דזה אינו מוכרע, דלא מצאנו רק שכל התורה נדחית מפני ספק של הצלה שפיקו"נ דוחה כה"ת, אבל לא מצאנו שמותר בשביל הצלה לדחות ענין נפש אפילו של חיי שעה, ועל כרחך שרק הסברא שחיי שעה ביחס לחיי עולם אין להם חשיבות כל כך לפיכך יש מקום לומר שמסכנים אותם להציל חיי עולם, ובוזה נחלקו המשנ"ח דס"ל דדוקא שיש סבירות שקולה שיגיע לריפוי של חיי עולם, והגרתי"ע ס"ל דאין מתחשבין בחיי שעה דגם לערך עצמם לא חשיבי.

74 ב. ביאור פלוגתא דבן פטורא ור' עקיבא

והנה בעיקר הדין של חיי שעה יש לדון בהא דאמרי' בב"מ סב א דבן פטורא ס"ל מוטב שישתו שניהם וכו' ור"ע סבר חי"ך קודמין. ובתו"כ מבואר דהא דב"פ הוא מעיקר הדין ולא ממידת החסידות ותחילה לפני שנדון. בסברתו יש להקדים שתי הנחות, חדא דמיירי דאם ישתו שניהם יהא להם הצלה לחיי שעה של כמה ימים אלא שגם בזה לא יגיעו לישוב, אבל אין הביאור דכיון דא"א להציל שניהם מוטב שימותו שניהם, דאין זה סברא כלל, אלא ע"כ שיהא להם חיי שעה וס"ל לב"פ דלחיי שעה יש חשיבות שמחוייבין בהצלתן. שר"ר שכעין זה כתב הנצי"ב בהע"ש דברים סי' קמו אות ד וו"ל: ולכאורה דעת בן פטורא תמוהה וכי בשביל שא"א לקיים וחי אחיך מחוייב הוא להמית את עצמו ח"ו ואיזו תועלת תהא מה שיתן גם לחבירו, אלא הענין דאם ישתו שניהם עכ"פ יחיו יום או יומים גם שניהם ואולי עד כה יודמן להם מים, משא"כ אם לא יתן לחברו הרי ימות בוודאי בצמא ע"ש. מיהו מה שכתב הנצי"ב הטעם שאפשר שיגיעו

16

לישוב או יזדמן להם מים. וכעין זה כתב ביתר"א ערך בן פטורין (עמ' לג):
 ח"ל ונראה לפרש מפני שמהלכין בדרך ושניהם בספק שבדאי אין במדבר מים
 לטרוח ולהביא וסבר בן פטורין אם לא ישקה את חברו בדאי ימות לענינו
 והתורה אמרה לא תעמד על דם רעך וצריך כל אחד מישראל להציל חברו מידי
 חיה ומידי לטטים אפילו אם הוא מסוכן בספק ושמא יעשה נס ויזדמן להם מים. מ"מ
 עיקר הסברא דגם לחיי שעה יש חיוב הצלה ולא דנו בכל פיקו"נ אם הוא נער
 או זקן מעוט ימים ויש להם חשיבות מצד עצמן, אלא שנוסף לכך יש סברא וכל
 שמחובר עוד לחיים יש בטחון וכל שהאדם חי יש הרבה אפשרויות שכעת לא
 עולה על הדעת ולכן חיי שעה כיון שהוא חי אע"ג שנראה שאין לו אפשרות
 להנצל יש להם כל דיני החיים, ואין כלל פטור או קולא מצד שהם בסכנה שלא
 יוכלו להמשיך והם ימותו בצמא, וא"צ להגיע לסברת הנצי"ב מצד ספק שמא
 יקרה נס ויגיעו לחיי עולם.

ועוד נראה דאדם שהוא בצמא ויש מים להצילו הוי הנידון כאילו כבר שתה
 וניצול ואין לדון כאילו יש כאן מסוכן ויש כאן מים ואם ישתה ינצל, ולפי"ז היה
 הנידון לגבי המים רק מניעת הצלה, ואם האחד ישתה המים אין זה אלא גזילת
 המים, אבל מה שמת חברו במניעה זו הוי רק גדר של מניעה, אלא כיון דאיכא
 מים שיכול להנצל בו אנו רואים כאילו כבר ניצל בו ודמי למי שזרק חץ בחברו
 והיו סממנים בצידו אע"פ שנתפורו אח"כ פטור דכיון דהוי ליה רפואה לא הוי
 כאן כלל רציחה, ואין אומרים שעתה הרגו ואם ינצל נמצא שניצל אח"כ ויהא
 נפ"מ בנתפורו הסממנים, ולפי"ז אם שתה ממנו המים כאילו בטל ממנו נפשו.
 [שור"ר בשמ"ק ב"מ שם בשם הרמ"ך שכתב כן להדיא שאם חטף ממנו המים ושתה
 וחברו מת על ידו חייב מיתה בידי שמים] (מיהו הוי גדר גרמא). ולפי"ז ה"ב
 כיון דאיכא מים להצלת שניהם לחיי שעה הוי כאילו לכל אחד יש לכל הפחות
 חיי שעה. ל

76 ג. עדיפות וקדימה בחיי שעה ועולם

ובסברת בן פטורה אפשר לבאר בכמה דרכים. ובפשטות נראה דס"ל
 דמניעת הצלה הוי נמי בגדר שפ"ד שאין נדחים מפקו"נ, ומשו"ה אסור לו לשתות
 כדי להציל עצמו כיון שע"ז נמצא שמונע מחברו חיי שעה ומוטב שימות ולא
 ימנע להציל חיי שעה של חברו, וע"י חידושי הגר"ח שכתב נמי כעין סברא זו
 דמניעת הצלה הוי בגדר שפ"ד.

ואפשר להסביר בדרך אחרת שאין בדין של ב"פ נידון של הצלת חיי שעה
 אלא כיון שאם ישתה אחד כל המים יגיע לישוב וינצל, וכן אם ישתה השני יגיע
 לישוב, ולפי ששניהם שווים לחיי עולם כל שאין לימוד מיוחד דחייך קודמין הוי
 הנידון למנוע הצלת חיי עולם, וס"ל לב"פ שאין עדיפות למי שהמים שלו, ולהעדיף
 וא"ז בגדר שפ"ד, ומוטב שיהו שניהם שותים וימותו כדין יהרג ואל יעבור שחייב
 בשפ"ד, מיהו כל זה דוקא כשיש חיי שעה לשניהם, ולפי"ז הנידון אם יכול
 להעדיף חיי עולם שלו על חיי שעה, והחיי שעה של חברו הוא בעצם גם חיי

עולם שאם הוא ישתה הכל יהא לו חיי עולם, ולפי"ז יהא הנידון אם מותר להעדיף חיי עולם לגבי חיי עולם, ומש"כ ס"ל שאם ישתו שניהם יהא לשניהם לכל הפחות חיי שעה שהם גם חשובים כשלעצמם, אבל אם יהא הנידון שרק אחד ינצל ולמשל שאין רק מתקן הצלה אחד ורק אחד יכול להשתמש בו ואחד ישאר בלא מיתקן כלל, נראה דגם בן פטורה יודה שמי שהמיתקן שלו הוא קודם, שאי אפשר לומר שאסור להעדיף זא"ז שאם אני גותן לזה אני מונע מזה, [וראיתי ב"בנין צי"ק" סי' קע"ה דכתב גמי דאם רק אחד יציל עצמו ה"ה קודם], ראשית שאין זו סברא שימותו שניהם ולא יהא להם כלום, ועוד שנינו בסוף הוריות שהבן קודם לבת והכתן ללוי, ובודאי שזה לא דין קדימה בהלכות הצלה, אלא כיון שמעיקר הדין יכול לבחור אחד משניהם, יש סדר עדיפות מצד כבוד הכתן או הבן שחייב במצוות, ובפשטות נראה דבן פטורה גם כן לא חולק על כך, מיהו בתו"כ בהר פרשה ג' משמע דב"פ דורש ישתו שניהם וימותו שניהם וחי אחיך עמך, משמע שמפרש "עמך" שניכם יחד בשוה, אבל פשטות הסוגיא דבבא מציעא לא משמע כן, [ועי' חוות יאיר סי' קמו ויד אליהו סי' מג].

ואפשר דהא דיש להעדיף אחד על השני זה רק לדעתו של ר"ע דחידשה תורה דחיך קודמין ואיכא עדיפות של חיך, ולפי זה יש גם מקום לסברא דמוטב שיחי' אחד ולא שימותו שניהם, ויש להעדיף אחד מהם בכה"ג שאין אפשרות להציל את שניהם, אבל לב"פ אפשר שאין סברא כזאת, ואם אחד יקח את המיתקן להנצל נמצא שמונע הצלה מחברו, ונידון של העדפה זה על פני זה הוי גדר מניעת הצלה דחייב לאסור בשביל זה, מיהו זה דחוק מן הסברא, ויותר נראה דבזה גם ב"פ מודה שלמי שהמיתקן שלו הוא קודם, ובמקרה שהוא של אחר יש לו זכות להעדיף את מי שרוצה מעיקר הדין אלא שצריך להקדים את הסדר שבמשנה הוריות שם. L

7e. ד. חיי שעה ביחס לחיי עולם

ור"ע סבר שחיי קודמין וכשהדבר נוגע להצלת חיינו שלו אינו חייב בהצלת חברו, ולפי"ז פשוט דה"ה דחיי שעה שלו עדיפים מתיי שעה של חברו, ועדיין יש לשאול שאם לבעל המיתקן יש לו רק חיי שעה ואפילו ישתה הכל לא יספיקו לו להגיע לישוב, ואילו אם חברו ישתה יגיע לישוב, אם גם בזה סובר ר"ע דחיי קודמין, דאפשר דחיי שעה אפילו שלו אינם חשובין לגבי חיי עולם של חברו ואין בזה ההיתר דחיי קודמין, ואפשר דכל מה שנוגע לו הוא קודם אפילו אין לו אלא חיים מועטים.

והנה ב"פ חידש ג' דינים, חדא דאין עדיפות למי שהקיתון שלו ולא ס"ל חיך קודמין, ותו דגם חיי שעה הו"ל כחיים שלמים ותייבבם בהצלתם, ועוד דאף דאם ישתה בעל הקיתון יגיע לישוב מ"מ כיון דאין דין דחיך קודמין אסור לו להציל את עצמו עם חיי שעה של חברו, וכיון שאם ישתו שניהם יש לשניהם חיי שעה א"א לו להעדיף עצמו [מיהו לעיל כתבנו לחד סברא דכיון דאין עדיפות של חיך קודמין הוי הנידון גם אצל חברו על חיי עולם], ור"ע חולק ודאי בדין

דחיך קודמין ונראה דמודה בשאר הסברות דב"פ. ועי' במהרש"א ב"מ שם שכתב שאם המים שייכים לשניהם גם לר"ע ישתו שניהם וע"כ משום דחיי שעה יש להם חשיבות, דאם נימא דאין להם כלל חשיבות א"כ אין סברא שימותו שניהם סתם בשביל שלא יראה במות חברו וכמ"ש לעיל, ומן הסתם המהרש"א קאי בגוונא דסוגיין דאם ישתה אחד יגיע לישוב, ולפי"ז מוכרח גם הדין השלישי שאין לדחות חיי שעה של חברו בשביל חיי עולם שלו. ולפי"ז יש לדון אם המים שייכים לאדם אחר שאינו צריך להם ויש לפניו שנים שאם יתן לאחד יגיע לישוב ואם יתן לשניהם יהא להם רק חיי שעה ובסופם ימותו שניהם, ולכאורה כיון דהיכא דליכא לסברא דחיך קודמין גם לר"ע יחזור כמו לב"פ דימותו שניהם, ועי' שהארננו בזה להלן. L

74. להציל חיי עולם של זה בחיי שעה של חברו

והנה בע"ז כו ב אמרו דלח"ש לא חיישינן ומסוכנים חיי שעה עבור ספק חיי עולם, והביאור דבמקום שאפשר שיהא חיי עולם אין חוששין להצלה של חיי שעה. ולפי"ז אם יש לאחד קיתון מים ואינו צריך לעצמו יצטרך לתת לאחד מהם כדי שיאריך חיי עולם ולוותר על חיי השני שאם יתן לשניהם לא יהא לו אלא ח"ש, ואפשר שיש לו גם איסור לתת לשניהם דהוי בגדר שפ"ד שכן חיי שעה במקום חיי עולם לא חשוב.

לפי"ז יש להקשות על ב"פ איך שניהם ישתו וימותו דהא במקום שאפשר לבא לידי חיי עולם אין חוששין להצלת חיי שעה, א"כ אם ישתה האחד יהא לו חיי עולם ואינו חייב לחוש להצלת חברו עבור חיי שעה, ואפשר שבאמת אין הסוגיא דע"ז אליבא דב"פ דלדידיה דין חיי שעה הוי כחיים שלמים ומוטב שישתו שניהם, אלא כר"ע דלדידיה כיון דחידשה תורה דאיכא ענין עדיפות של חיך קודמין תו איכא סברא דאיכא עדיפות לחיי עולם על חיי שעה. ועיין מהרש"א בב"מ שם דאם המים של שניהם גם ר"ע מודה דישתו שניהם וימותו שניהם, ומשמע דבלי פסוק גם ר"ע ס"ל סברת ב"פ דכיון דאין סברא למי להעדיף מוטב שימותו שניהם ואל יעבור אחד מהם על מניעת הצלה, מיהו הא בע"ז דח"ש ביחס לחיי עולם אינו חייב בהצלה סברא גדולה היא, וס"ל לר"ע דלחיי שעה בהאי גוונא לא חיישינן, ועי' למעלה שכתבנו סברא דכל הנידון אצל ב"פ הוא בחיוב הצלה של חיי עולם דהשאלה היא למעלה למי לתת לשתות הכל כדי שיגיע לישוב, ולפי"ז אין שייך דינא דב"פ לסוגיא דע"ז דהתם הנידון אם מותר לוותר על חיי שעה בשביל חיי עולם, אבל בדינא דב"פ הנידון הוא איזה חיי עולם לבכר, ולפי"ז יש מקום לומר לב"פ דבמקום דאף אם ישתה הוא הכל לא יגיע לישוב וחברו אם ישתה לבדו יגיע לישוב, צריך לתת לחברו, ואף דלר"ע נסתפקנו לעיל דאפשר דאף כה"ג חיי קודמין, היינו משום דס"ל מגזיה"כ ולכן יש סברא דאפילו אין לו אלא ח"ש מ"מ עדיפי מחיי עולם של חברו מצד הגזיה"כ של חיך קודמין, אבל לב"פ דל"ל האי חידושא דחיך קודמין אפשר דאזלינן בזה בתר כללא דבמקום חיי עולם אין לחוש לחיי שעה.

מיהו נראה דבודאי דגם ב"פ ס"ל כסוגיא דע"ז דהתם אין הנידון של עדיפות
 לבכר זה על זה, דבכה"ג אפשר דאמנם לב"פ אין להעדיף חיי עולם כנגד חיי
 שעה, דטוכ"ס יש לזה חיים ואסור לו למנוע הצלתם, אלא דסוגיא דע"ז הכל הוא
 בגדר הצלה והיינו דמותר לעשות כל הפעולות להצילו לחיי עולם אפילו כשיש
 בזה סיכון לחיי שעה, וזהו מה שכתבו התוספות דמה שטוב לו עושין לו, ובכל
 רפואה יש סיכון ומ"מ הכל בגדר ההצלה, ולרמב"ן זהו ההיתר של ורפא ירפא,
 אבל בנידון דבן פטורא להציל את זה לחיי עולם בחיי שעה של חברו לא מצינו
 מי שהתיר. L

76. מיתקן אחד לשני חולים

בחזו"א ב"מ בליקוטין ס"כ כתב דאם יש לאחד מים ולפניהם שני צמאים
 תלוי בסלוגתא דלב"פ גותן לשניהם וימותו שניהם דהא אף אם יתן לאחד יתחייב
 לחלוק עם חברו, ולר"ע יתן לאחד שירצה, ואע"ג דלהנותן ליכא משום חייך
 קודמין וחוזר הדין לר"ע להיות כמו לב"פ דמוטב שימותו שניהם, ומה שכתב
 דכיון דהוא עצמו מותר רשאי גם האחר, לכאורה צ"ב דלא מצינו דר"ע חולק
 אב"פ ובודאי מודה בעיקר היסוד שאין למנוע הצלת חיי שעה אפילו בפיקו"נ
 של אחר.

וצריך לומר דכל זה לבן פטורא, אבל לר"ע דנתחדש דאיכא עדיפות במקום
 שחייך קודמין ממילא למדנו לכל מקום שיש סברא יש להשתדל כפי הסברא
 והדעת נותנת דלחיי שעה לא חיישינן דאין להם חשיבות במקום חיי עולם, ולפי"ז
 ודאי שחובת ההצלה להציל אחד מהם לחיי עולם ממה שנחלק המים ביניהם
 ויחיו שניהם רק חיי שעה, וכיון שכן אין הנידון רק את מי להציל ולהעדיף, אין
 שאלה זו שייכת לדין שפ"ד וכמו דחזינו בסוף הוריות שיכול להעדיף למי שרוצה,
 מיהו עדיין יש לשאול ממה שכתב המהרש"א שאם הקיתון של שניהם דמודה
 ר' עקיבא לב"פ דשניהם ימותו וכו' ובמהרש"א כתב דאפשר דהוא מטעמא דמאי
 חזית וכו' ע"ש, וא"כ גם כשהמים אינו של שניהם איכא סברא דמאי חזית, מיהו
 על כרחך אין דברי המהרש"א בסברת דמה חזית כפשטן, דהא חזינו בהוריות
 שיכול ליתן למי שהוא רוצה (דהקדמת הכהן אינו מצד העדיפות דמאי חזית,
 אלא כיון שיכול להעדיף למי שרוצה ממילא חל עליו דין הכיבוד לכהונה), ועל
 כרחך מוכרחים לומר ולחלק כשהמים שלהם הוי כאילו כל אחד שתה מן המים
 ויש לו כבר חיי שעה, וכבר העלינו לעיל דליכא מי שיתיר לוותר על חיי שעה
 של זה בשביל חיי עולם של זה ומוטב שימותו שניהם, אבל כשהמים של אדם
 שלישי, הוי הגדר שלשנים אלו אין כלל אפילו חיי שעה, אלא שזה חייב להצילם
 ושלא לעמוד על דמם, וודאי שתחילת חיובו הוא להציל לחיי עולם ובכה"ג לחיי
 שעה לא חיישינן, ואין שום סברא לומר שמוטב שימותו שניהם מבלי שנציל
 אחד מהם.

לדינא, אם יש בבית החולים רק מיתקן אחד ויש כמה חולים הנצרכים וכולם
 בדרג מחלה וסיכון אחיד יש להעדיף את סדר העדיפויות שבמשנה, [סדר

העדיפויות אין כאן מקומן]. ואם יש סבירות לרופאים שלזה יועיל יותר יכולים לתת למי שהם מבינים.

היה אחד יכול להנצל בזה לחיים תקינים והשני רק לחיי שעה, חייב לתת לזה שיש לו סכויים להבריא לגמרי.

היה המיתקן כבר נתון על אחד מהם אע"פ שאין לו אלא רק חיי שעה, אבל כשיקחו ממנו יפסיד גם את החיי שעה, אין בידנו ראייה להתיר אפילו בכדי להציל אחרים לחיי עולם. ואפשר שמן המהרש"א ראייה שאסור לעשות כן, אף שיש לדחות, ואפילו לדעת הגר"ע שהסברנו לעיל שלדעתו חיי שעה אין להם כלל חשיבות לגבי חיי עולם, מ"מ אין בידינו ראייה שסובר שמותר לסכן חיי שעה של זה עבור חיי עולם של אחר, ולא אמר כן אלא לסכן חיי שעה שלו עבור ספק רחוק של הצלה שלו.

אם נתיאשו הרופאים מחייו של זה, אע"פ שעדיין ממשיך לחיות בעזרת המיתקן כל שהוא גוסס בידי שמים ודאי שאין להוריד ממנו, אבל אם הוא בגדר טריפה ובודאי ימות, ועל ידי שנעביר המיתקן לאחד אפשר להציל חייו של הלז יש מקום לדון בזה, ויתבאר בע"ה להלן [בפרק רביעי אות ו].

ז. להעביר מיתקן מחולה לחולה

מעשה שהיה באחד מבתי החולים שהיה שם חולה מסוכן בלי סיכוי להצילו והחזיקו אותו בחיים ע"י הצמדתו לריאות מלאכותיות, בינתים הגיע חולה שהיה זקוק מאוד למיתקן ויש לו סיכויים רבים להחלים, ואם לא יתקינו לו זאת מיד עלול למות, ונתעוררה בעיה הלכתית אם מותר למסור לו את המיתקן היחיד הנמצא בבית החולים ושנמצא בשימוש אצל החולה הראשון, ונסכם כאן הדברים: הנה הדין ברור שאם באו שניהם ביחד חייבים לתת לזה שיש לו סיכויים טובים להתחלים לחיים נורמליים, שכן אפילו לשניהם יש אותם סיכויים כבר הסברנו בפרק שלישי אות ג' שיכולים לבחור אחד מהם. [אלא שיש סדר עדיפויות, ומצוה להדר לפי סדר זה, וזה מחובת הכבוד ולא מחיוב ההצלה].

וכן ברור הדין שאם המיתקן צמוד לחולה אף שאין לו אלא חיי שעה, מכל מקום כבר הוכחנו שם באות ו' שאין להציל את זה אפילו לחיי עולם על חשבון חיי השעה של חברו, ועד כאן לא אמרתי דלחיי שעה לא חיישינו היינו דאפשר לסכן חיי שעה שלו עבור ספק חיי עולם שלו, ולפי זה אין להסיר ממנו המיתקן אפילו לצורך הצלה לחיים ארוכים.

נתיאשו הרופאים ממנו ואינו כבר בהכרה, והוא ממשיך לחיות בעזרת המיתקן שמחזק שלא יחלש כוחו, ועדיין ממשיך חיים ספונטניים, וכשמוציאים אותו מן המיתקן הוא ממשיך לנשום ולגסוס עוד זמן ממושך, ה"ה בגדר גוסס בידי שמים שתורת חי עליו ואסור לנו לגרום לקצר חייו, וצריך הרבה ישוב להלכה אם יהא מותר להעביר ממנו המיתקן כדי להציל הזולת לחיי עולם, אם נתרוקן מיכל החמצן או שקית ההזנה ויש להחליף ולתת במקומם אחרים,

נראה שיש לזה דין כאילו באו שניהם ביחד שיש להעדיף את מי שיש לו סיכוי להבריא [וצריך להתישב בזה הרבה כדי לקבוע הלכה בזה].

היה לו מיתקן שלו או ששכר או החזיק בזה. עיין למעלה שאפשר שהדין של חייו קודמין הוא אפילו כשיש לו רק חיי שעה, והם קודמים לחברו שיש לו חיי עולם.

חולה ששוכב בלא תנועה ואין ניכר בו שום מאמץ לנשום וחסר כל תגובות, ואפילו כשדוקרים אותו בעצמה לא באה תגובה כמו הגבר הנשימה או אנחה רפה, וגם ברישום פעילות המוח מקבלים קו שטוח, יש לשער שכבר הופסקה הפעילות החיונית שלו, וע"י מתקנים מלאכותיים כמו ריאות ברזל ולב מלאכותי או חמצן התאים מחזיקים אותו בפעילות וגטטיבית זמן מרובה, אפשר שאין חייבין לעשות שום מאמצים להחזיקו בצורה מלאכותית למרות שהלב עדיין פועל מטיפול זה והוא יכול להמשיך כך.

אם הפעילות המוחית לפי הבדיקות נמצאת שנפסקה ע"י מדידה של או.אי.גי. או באמצעים מכניים אחרים, כיון שכל הבדיקות אינם החלטתיים, ועדיין אפשר שקיימים תאי מוח שהם חיים, אם הלב עדיין פועל בצורה ספונטנית אין לעשות פעולות שיביאו לידי שיתוק ומות גמור, שכל שלא נסתיימו לגמרי מהלך החיים אפילו נקודת חיים אחת בגדר חיים היא, אף שאפשר שאין חיוב בהצלה מ"מ אין שום היתר להפסיקה, ואינו דומה לתגובות של הגוף שאין מתחשבים בהם דהוי כונב הלטאה, שהם אינם באים מכוח חיות, אלא כפרפורים שבאים אחר המות, ורובם באים מהתכווצויות וחוסר תוחלת החיים.

76 ח. ספק מסוכן וודאי מסוכן

אם שני חולים לפנינו ושניהם צריכים למיתקן נשימה או לתרופה מסוימת ואין בבית החולים אלא בשביל אחד מהם, נראה דיש להעדיף את הודאי, וכעין שפסק בפמ"ג סי' שכח במ"ז סק"א דאם יש אחד שוודאי מסוכן ע"פ הרופאים ואחד ספק, והרפואה אין מספקת אלא לאחד דוודאי דוחה הספק.

אין להקשות דהא בספק פיקוח נפש עבדינן בכוודאי, היינו שיש לחשוש לספק כמו לוודאי להצלה ולדחות שבת ושאר מצוות, אבל מ"מ "וודאי פיקו"נ" עדיף מ"ספק פיקו"נ" ואין ספק דוחה וודאי, [שו"ר בצ"ץ אליעזר בשם חקר הלכה דכתב דכיון דספק סכנה כוודאי הוי כוודאי וודאי, וזה תמוה מאוד]. (ועוד דאפי' לענין שבת ומצוות משמע דספק הוי מגדר דתויה אבל סכנה וודאית הוי גדר הותרה.)

ועוד נראה, שאם הרפואה שייכת לאחד מהם אפילו הוא ספק וחברו וודאי הדין דחייו קודמין, ואף שלמעלה הסתפקנו אם יש לו רק חיי שעה ולחברו סיכויים לח"ע, מ"מ גבי הצלה לא מיבעיא עובדא דהפמ"ג דהוא ספק מסוכן שממ"ג יציל עצמו דהצלת עצמו קודמת, וכשהדבר נוגע לענין הצלת עצמו איי הוא חייב בהצלה של אחרים, אלא אפי' אם הוא ספק שתועיל לו רפואה ולחבר

ודאי יועיל, דנמצא דאם לא יועיל לו אפשר ששניהם מתים מ"מ כ"מ שנוגע להצלת עצמו חייו קודמין.

ובעובדא דהפמ"ג יש להסתפק אם שייך לענין מה שכתב הכ"מ והג"מ פ"א מרוצח מהירוש' דחייב להכניס עצמו בספק להציל חברה והסמ"ע חר"מ סי' תכד כ' דממה שלא הביאו בשו"ע ש"מ דס"ל דאין הלכה כהירושלמי. וכ"פ בשו"ת הרדב"ז ח"ג תרכז שאין להכניס עצמו לס"ס להציל חברה. ועי' גם ביד אליהו (מלובלין) סי' מג. והגר"ח הליר בסהמ"צ ל"ת רצו. מיהו נראה דדוקא בספק מבורר או איתחזק סכנה. אבל ספק רחוק אפשר שאין לחוש לזה.

פרק רביעי: גזרי מסורג וגוסס

א. גוסס וטריפה

יסוד הדברים בסנהדרין עח א הכוהו עשרה בני אדם בין בבת אחת בין בזה אחר זה כולם פטורים ר' יהודה בן בתירא אומר האחרון חייב שקירב את מיתתו. ומבואר בסוגיא דבהורג את הטריפה לדברי הכל פטור דגברא קטילא הוא, ובגוסס בידי שמים כיון דלא איתעבידא בי המעשה לדברי הכל חייב דהרי הוא כחי. ונחלקו רבנן וריב"ב בגוסס בידי אדם דאיתעבד בה מעשה אבל לא מחתכי סימנין, דלרבנן מדמינן ליה כטריפה וילפי' מקרא דבעי כל נפש ומשורה האחרון פטור, וריב"ב ס"ל דאינו דומה לטריפה דהתם איחתכו ליה סימני' וחייב אכל דהו נפש.

בעיקר החילוק בין טריפה לגוסס בידי אדם כתב ביד רמה בסנהדרין שם דבטריפה כיון דאיכא סימני טריפה ידיע דלא חי, אבל בגוסס בידי אדם דלא נראו בו סימני טריפה אפשר דחי, וביתר ביאור בשו"ת ר"י מיגש בשטמ"ק ב"ק כו ב שכתב דטריפה שנתחדשו בו סימני טריפה סופו למות וגם שהוא חי ועומד על רגליו, אבל המוכה הוא בריא בכלם אבל הוא חולה שנחלש מאותם המכות והוא כגוסס וכל איבריו ניצולין מהמאורעות שיהא בהם טריפה עם היות שנחלשה נפשו חי יקרא עד שימות, והיה אפשר שתחי' נפשם אחר זה ויתקיים שנים רבות ומי שנולד בו אחד מי"ח טריפות עם היות שהוא הולך על רגליו ה"ה כמת שא"א לו חיות ולא יתרפא, למדנו שעיקר החילוק דבגוסס כיון דרוב גוססין למיתה אכתי יש מיעוט שאפשר שישארו בחיים הוי כחי. וצריך לומר דאין הביאור דבכל גוסס חיישינן שמא הוא מן המיעוט שישארו בחיים, אלא הביאור כיון שבענין כזה יש עדיין בעלמא אפשרות להמשיך להיות הם עדיין בגדר חיים. (ובשו"ת הרדב"ז ח"ב סי' תרצה כתב לחלק בין עובר שלא נולד לגוסס דאמרינן ביה כל המעמץ עיניו עם יציאת נשמה הרי זה שופך דמים דהתם הוה ליה חזקת חיות, ותו דאע"ג דאמרינן רוב גוססין למיתה כיון דאכתי